

LANURI

G. Limbășan

Car cu bivoli

DIRECTOR
MIHAIL AXENTE

REDACTOR
GEORGE POPA

Anul V. No. 4-5

1938

LANURI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Director

MIHAIL AXENTE

Redactor

GEORGE POPA

Anul V. Nr. 4-5

1938

L A N U R I
REVISTĂ DE CULTURĂ
APARE LA DOUĂ LUNI ODATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Redacția și Administrația: Mediaș, Str. Honterus No. 1

Abonamente: 1 an Lei 120. Instituții Lei 500.

Un exemplar Lei 25.—

T R E I P O E M E

MOARTE TÂNĂRĂ

Locul unde drumul s'a oprit pe hartă
Arată un oraș cu inima moartă.
Călătoria scurtă prin ținuturi frumoase
S'a oprit lângă pădurile de chiparoase
Unde mâna a căzut de pe violoncel
Deși mai erau multe cântece'n el.
Chip nu mai e pe sticla din fântâni
Dar sunt fluturi triști în plămâni,
Sunt în inimă ierburi cosite
Și păsări căzând ostenite.

Iată, aici, la marginea verii,
Se văd albastre fumegarele serii.
Peste aceste coline, lângă zenit,
Se deschide ostrov inedit —
Cu steme și vignete pleacă nave
Spre țara desfrunzitelor dumbrăvi
Și paznicii închid porțile'n seară
Să nu rămână nimenea afară.

Intinde-mi mâna. A mea e mai albă, acum,
Când cineva îmi spune: pleci la drum,
Când minutar de seară coboară înspre sud,
Lângă inima luceafărului ud.

Inchideți-vă ochii să nu mă vedeți
Cum trec cu telegarii spre zarea descuiată
Și'ntoarceți-vă lângă cântece și frumuseți.

Am fost brad. Sunt stea scuturată.

CÂNTEC LÂNGĂ INIMĂ

Sunt seri când cântecele vin toate înapoi
Și călătorii se întorc cu găleți de elegie.
Peste ceasuri neuitate, limpezi se scutură ploii
Să umplem urcioare mari de poezie.

Indepărtate muzici ne vorbesc de frumusețea
Altor anotimpuri. Și nu știu ce dar
Poate fi mai mare decât tinerețea
Acest inedit, tulburător viespar.

Să ne oprim aici. Nu trecem înainte.
E proaspătă pădurea și aerul e bun.
Ne vom pleca înspre acele cuvinte
Care mai mult se 'nțeleg decât se spun.

Sub cer închis de seară sau sub iubită stea,
Se vor întoarce iarăși acele ore când
Eu voiu fi un fluer pentru inima ta
Și tu, o dumbravă cântând.

LUMINĂ TRECÂND

Adevărat, alții vor veni
Să pască după noi cu turmele
Și proaspătă iarbă va 'nflori
Unde ne-au fost odată urmele.

Vom fi curând, prea curând,
Necântată muzică ori semn pierdut pe hartă,
De voi, mari păduri, frumuseți clătinând,
O să ne despărță.

Doar poemul ne va rămânea
Ca o pasăre urcând înspre soare,
Pulbere risipită din stea
Peste inima fremătătoare.

Inchidem între palmi cântecul care
Ne-a desmierdat orele copilăriei
Și trecând, ușor, peste hofare
Intrăm cu fruntea în lumina elegiei.

GEORGE POPA

SPIRITUL RĂZBOINIC

A vorbi astăzi despre războiu e puțin primejdios și totodată cam delicat. Totuși, presa mondială, făcându-se ecoul stărilor de lucruri din lumea întreagă, ne dă să înțelegem că tensiunea actuală dintre popoare, face necesară o atare discuție. Intr'adevăr, se constată ușor, cumpănind serios situația de tot șubredă a securității popoarelor, că germeii unui nou războiu mondial mocnesc amenințatori prin apropiere de noi, doșiți în așteptarea unui moment prielnic pentru a se aprinde. Sforțările diplomaților pentru aplanarea pașnică a diferendelor eventuale până mai e timp de stat la discuție și înfrânarea cu un ceas mai devreme a vreunor arătări de agresiune, sunt demne de înregistrat de oricine și ziarele se întrec în această privință. De altfel, se știe că o atare sarcină dificilă a diplomaților nu e nicidecum o inovație a timpului nostru. Intervenții dela stat la stat s'au făcut și se vor face mereu, în numele aceleiași idei de atâția râvnită, dar niciodată la adăpost sigur, care e pacea. Ei bine, tocmai constatarea aceasta ne constrânge să convenim cu toții că de fapt conține puțin adevăr un anumit paradox, când afirmă spre stupoarea noastră a tuturor că războiul e ordinea naturală a lumii, climatul în care i-e hărăzit de sus să trăiască, pe când pacea dorită e numai un accident. Perioadele mai lungi de timp, care se arcuiesc nesigure peste ea, nu trebuie să ne inducă nicidecum în eroare. Aceste intervale, de fapt superioare în largime, intrate în orbita războaielor, în realitate sunt proptite, dupăcum s'a văzut, de neîncetatele strădanii diplomatice, cum și, — poate chiar mai mult — de efectul înarmărilor cu intenții de pază, de ținere în frâu a amenințărilor de peste hotare. De altfel, politica nu este singurul factor, care conspiră în avantajul tezei, pe care tocmai o ridicăm. Chiar evanghelia ne oferă exemple, prin vrăjmășia perpetuă dintre bine și rău. E dat apoi în firea intimă a lucrurilor pământene, din urma destinului, ca să dureze în lume inegalități și diferențe de grade nenumărate, care nu pot conduce cu vremea decât

la ciocniri în vederea unor nivelări oarecare, cel puțin aparente, dacă nu altfel. Forțele cerești ne-au ursit să ne aflăm într'o luptă continuă, suportându-ne existența în calitatea de învinși ai vieții, sau trăindu-o în ipoteza de victorioși. Legea vieții noastre e lupta pentru o trăire cât se poate mai demnă, e insurgența împotriva a tot ceace ni se opune sau ne umilește, pe când mulcomeala e o rușinoasă abatere din drumul firesc al adevăratului om, pentru acceptarea unui trai de compromisiuri, în indiferență și tembelism. Lupta e ordinea lucrurilor vremelnice, iar pacea, adevărata pace, nu e în apanajul decât al celuiilalt tărâm, al vieții de deasupra noastră, pe care noi numai o întrezărim în armonia fermecătoare a cosmosului.

A continua pe struna aceasta, ar însemna de sigur să ne însușim un ton grandilocvent, declamatoriu și tocmai la el ne gândeam la începutul acestui articol, spunând că e delicat a vorbi despre un asemenea subiect. Să căutăm ca atare a ne apropia o înaintare mai discursivă, discriminatorie, pe cât ne va sta în putință.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Este războiul o necesitate? Credem că nu, de și după unii aceasta este privit ca un regulator în mersul progresiv al omenirii. Deaceea, foarte mulți socotesc că războiul civil, în care se svârcolesc spaniolii, este o consecință firească a faptului că ei n'au trecut prin încercarea de foc a războiului mondial. Intrucât însă laturea aceasta a problemei este mai de specialitate, de competența psihologilor, noi o lăsăm la o parte. Reținem numai constatarea că vama de foc a războiului e necesar s'o treacă orice națiune. Și cineva, un poet francez de mare prestigiu, chiar ne atrăgea recent atenția că însăși starea de civilizație înfloritoare pe care o trăim în timpul de față, ne conduce în chip sigur către ciocniri armate între popoare. Nu explica dece, dar nici nu prea importă și acest lucru. El se plângea însă că tehnica avansată de azi pune la îndemâna războiului mijloace, care au păcatul de a distruge cu totul și orice, pe scena unde el se petrece, măcelul neîncetând decât în momentul când a secat de ea orice licărire de viață, transformând-o în cimitir. În

vechime, când mijloacele de luptă erau mult mai înapoiate și rudimentare, bătăliile nu aveau asemenea urmări feroase ca astăzi. Pentru a le înlătura chiar în situația de față, cu avioane și gaze de luptă la dispoziție, statele fac laudabile eforturi de umanizare a războiului. Intrucât altfel ne-ar infirma și nouă expunerea care urmează, vom face și noi abstracția că suntem cu toți condamnați să suportăm apăsarea de moarte a vreunui războiu.

Totuși, de situația noastră nu trebuie să disperăm deloc. Istoria ne învață că cei mai faimoși și respectați eroi i-a furnizat întotdeauna războiul. Fricoșii dimpotrivă au fost mereu supuși disprețului tuturor. Prin urmare, un corolar al războiului este deapururi eroismul, calitatea esențială care se cere astăzi omului nou. A muri pe câmpul de luptă a fost și va fi întotdeauna o cinste. Dezertorii s'au lăsat din contră batjocurii tuturor. Cercetarea trecutului ne atestă că erau chiar vremuri când războiul și în genere lupta era privită ca o îndeletnicire din cele mai nobile și rezervată numai cavalerilor, boerilor cu privilegiu.

S'a zis însă de multe ori că atmosfera, care se creiază invariabil în ajunul, în preajma unui război de proporții, este insuportabilă o stare nervoasă, neprielnică activității, defavorabilă creației. Acuzăm această credință ca fiind eronată. Dimpotrivă, svonul apropierii zângănitului de arme, aducătoare de moarte, perspectivele de întărire și apărare, trebuie să îndârjească, să aprindă elanul unei națiuni întregi și să-i atâțe forța constructivă, trezind-o din lenevia clipelor de liniște și vis. Fervoarea și entuziasmul unei epoci premergătoare războiului numai rar ar putea fi egalat de climatul senin al unei păci provizorii. Acum, în momentul de panică și frenezie, un om își dă toată măsura dragostei lui pentru semeni și deci pentru țară. Mai mult. Războiul a fost considerat de mulți oameni de elită drept un ferment regenerativ și la noi, în literatura românească, până și un scriitor de calmul lui Duiliu Zimfirescu a făcut apel la baia de sânge a luptelor dela 1877 pentru trezirea la demnitate a boerimii noastre, pornită pe panta desagregării. Salvarea unui

popor adormit în tembelism e numai trecerea prin focul purificator al războiului, sau cel puțin numai prin panica, prin fervoarea prevestirilor lui. Un asemenea moment ne este dat nouă să-l trăim astăzi. Și este un adevăr, care se cere apăsător, că vremea de față este una din cele mai active, străbătută de o vizibilă efervescență creiatoare. — Că războiul în sine avariază? Dar lucrul acesta nu prea importă. Ar trebui să aibă mai mult de lucru oricare dintre generațiile viitoare, pentruca nici una să nu lenevească în bună stare și implicit să degenereze. Luxul bogăției nemuncite a fost mereu dăunător moralității și ca urmare și virtualității energice. Urmașilor noștri se cuvine păstrat în primul rând doar petecul de pământ, pe care l'am moștenit, cu crâmpeliul de cer de deasupra, dimpreună de sigur cu toate lucrurile acelea care nu se pot distruge niciodată. S'a mai făcut încă o vină gravă războiului din faptul că s'ar întemeia numai și numai pe ură. Dar în realitate ce abnegație mai sublimă și ce dragoste mai desăvârșită poate exista decât în jertfa vieții noastre pentru apărarea unor hotărâri și a unei libertăți depline pentru urmașii noștri, neamului nostru! Poate va obiecta cineva că nu prea înțelege lucrul acesta, deoarece cu toate astea ești nevoit să-i urăști pe ceilalți, pe adversari, pe care-i ucizi. E singurul adevăr care nu se poate scuza. (De fapt, ostașul pe front nu are prezent în conștiință adevărul dacă ucide pe altul, ci numai acela că apără, pe toți ai săi, pe cei legați sufletește de el.) Să ne amintim însă că însăși Isus, deși plin de iubirea pe care a propovăduit-o mai intens decât pe orice altceva în lume, a biciuit totuși pe negustorii ce făcuseră târg din biserică, alungându-i afară. Biserica este locașul Lui, exclusiv. Locașul, moșia noastră e patria, și pe străinii care ne-o calcă cu intenții necurate se cade să-i biciuim fără milă. Pericolul războiului ne pune așa dar în față prezența masivă a patriei.

Intr'adevăr, patria e un izvor capital în alimentarea și înviorarea spiritului războinic al unui popor. Evident, nu înțelegem aici prin patrie petecul de pământ pe care cineva s'ar așeza provizoriu, cât timp i-ar merge bine, și pe care, când traiul depășește el nu i-ar

mai conveni nicidecum, îl părăsește fără nici o nostalgie amară în suflet. E patria noastră însă pământul hotărnicit, pe care îl purtăm reflectat în suflet oricât de mult ne-am depărta eventual pentru puțin timp de el, a cărui icoană o păstrăm cu sfințenie în noi și de dorul căruia în străinătate tânjim, iar în primejdie ne jertfim bucuroși pentru el. Omul maleabil, capabil să se acomodeze ușor vieții de afaceri a oricărui oraș, simțindu-se deci instalat confortabil oriunde, nu are propriu zis nici o patrie. El e un rătăcitor înăscut. Asemenea oameni se recrutează mai des dintru acei, care s'au desfăcut din legăturile ce-i lipea de un pământ anumit, care îi și hrănea pe deasupra, făcându-și un punct central al existenței lor doar din acapararea monedei, a banilor, în felul evreilor bunăoară. Ei bine, oameni de-aceștia nu pot să priceapă rosturile mai adânci și poate orânduite de cer ale purtării războaielor. Să revenim însă la firul introductiv al rândurilor de față.

Spuneam anume că războiul pare să fie ordinea, stadiul firesc al mersului lumii. Dar mai presus de toate, războiul e cel mai crunt examen al energiei și vitalității de care dispune un popor, cea mai sonoră verificare de forțe a unui neam, și încă mai mult, cea mai promptă chemare la realitate a unui stat. Nu este adevărat că de sub focul lui o națiune iese cu totul ruptă de vlagă și stoarsă de toate puterile ei. Lucrul acesta îl spun numai leneșii, numai bătrânii la suflet. Ori împotriva senilității unui popor, războiul este leacul cel mai potrivit, e tonicul său cel mai prielnic. Prin urmare să nu-i detestăm efervescenta, pe care o suscită și întreține entuziasmul pe care-l ridică cu sine, făcându-i pe oameni mai iuți, mai arțăgoși și poate mai optimiști, deși aripa morții îi unge pe tâmplă.

Toate cele expuse mai înainte, nu căutăm însă a le raporta la însuși flagelul gurilor de tun și al tranșeelor, ținând de tehnica nouă, pervertitoare, care ne strunesc oarecum avântul războinic, ci în genere la momentele, la atmosfera încărcată, încordată la limită, din vremuri în care plutește svon de războiu, cum este bunăoară acesta a noastră. Războiul ca atare nu-l doresc mulți și politica oficială cuminte a statului nostru îl de-

testă cu hotărîre. Se cere însă întreținut spiritul lui, măcar uneori, singurul în stare să ne facă mai precauți, să ne scoată, să ne trezească și pe noi din tembelismul în care dormim de veacuri și cine știe cât vom moăi încă. Singură o amenințare, o mică primejdie, cel puțin o glumă ascunsă, venită la timpul oportun, ne poate scăpa din neglijența care ne roade, întezindu-ne efortul și răscolindu-ne forțele creatoare. În plus, dându-ne ghes la unire, la colaborare.

Doamne ferește, n'am vrea să fim greșit înțeleși. N'am ținut să facem în rândurile de mai sus o apologie a războiului ca atare. Pericolul lui nu e însă niciodată pe deplin înlăturat dintre noi. Ar trebui deci să fim mereu treji, cu ochii în patru, atenți la ziua de mâine. Și mai ales să nu ne văicărim, să nu ne fie teamă. Vrem o Românie entuziastă, eroică.

ION ȘTEFAN

INCHIDERE*)

Acuma când umbra se lasă dintr'o parte
Peste frumusețile aceste din carte,
Nu pot să-mi stăpânesc regretul,
Pentru câte n'a pus în ele poetul.
Față de năzuința mea primară
E-atâta de puțin că mă 'nfioară!
Sau câte n'au fost cu cale să fie
Scrise aici în vers de elgie.

Multe lucruri, poate vrednice, nici veți bănuși
Cum mi-au împănat orele, noapte cu noapte, zi cu zi.
— Aici, doar dragostea și moartea, țărături blânde
Le-am însemnat cu vorbe tremurânde.

Iată, nici când nu veți bănuși voi,
De-o mamă cu feciori învățați amândoi,
Ce vrea să le facă din palme, perne moi...
Și apoi, viața aceasta a mea, croită din copilărie și
Din setea de azur și viermele din piept. [drept,

Știu, veți spune că acestea ar putea să fie lucruri
Nu și când porți, ferecate, altfel de sandale. [banale
Nu și când îți scrii poemul cu teamă și economie
Că te ajunge din urmă o altă hemoptizie.

Desigur, mai sunt și pagini luminoase:
lubești pe sora cu ochi negri și buze frumoase
Iar de pe geam privești cum soarele plouă'n brazii
Atunci te-ai vrea și tu ca unul dintre ei. [grei

ION MOLDOVEANU

*) La vol. *Sbor peste ape*, în manuscris.

A J U N D E Î N V I E R E

După ce săvârși fapta, Ion rătăci fără țel, urmărit de horcăitul victimei, care deși intrase în împărăția morții, totuși nu încetase a fi lângă el.

Căuta să-și ascundă păcatul, dar zadarnic, căci toate-i vorbeau parcă de Gavrilă, prietenul, fratele lui și fără să-și dea seama i se părea că nebunul satului e lângă el, că-i cunoaște fapta, că-i vorbește: „Păcatele noastre sunt urâte, urâte ca și trupurile noastre. Singura lumină este Isus, neprihănitul. Nu fura viața nimănui, căci nimeni nu ne-a dat-o afară de El, cel ce s'a sacrificat pentru noi, fiii lui.“

Și cum fugea, i se părea că nebunul a rămas în urmă și acum îi vorbea Gavrilă, prietenul lui cel mai bun.

Ingrozit își astupa fața, își căuta adăpost în stratul de frunze moarte, întocmai ca o fiară.

Până și soarele, uriaș paianjen, urcat acum de o palmă deasupra pădurei, i se păru că și-a aruncat plasa de raze ca să-i prindă, să-i sugă sângele. Iar depărtatul cântec al cocoșilor din sat, i se înfigea în creier și în suflet cu scrâșniri de cuțit.

Obosit, spre seară, după o zi de sbucium, coborî odată cu luna ce se urca, bulgăr de aur de-asupra dealului, spre sat.

Primul gând fu la Ana. „Il va trăda ea oare“? Și la acest gând frica începu din nou a pune stăpânire pe el. „Nu se poate“, dacă mă denunță se denunță pe ea, doar ea l-a îndemnat. Și descurajat îi venea să-și facă singur seamă cu acelaș cuțit cu care a sfârticat beregata lui Grigore.

În marginea satului se opri. Aruncă priviri bănuitoare în jurul lui. Tăcerea de mormânt îl făcu să se îngrozească.

Și stând culcat pe-o rână, pe dinainte începu a i se perinda toată viața lui de om cinstit. Se văzu copil. Apoi om în toată firea și pe ici pe colo se amesteca Ana, cârciuma, Gavrilă. Tot amestecul acesta de amintiri i se svârcolea în creier. Apoi o scrâșnitură de cuțit după o zi de pândă și gata. Ana, după cum dorise, era văduvă. Putea să-și vadă liberă de treburi, să se

îndrăgostească cu el mai departe și să facă pe cumin-tea și fără să vree el, omul care putuse săvârși un omor, se pomeni plângând.

Când a ajuns? Cu cine s'a întâlnit? L-a văzut ci-neva? Nu știa, nu putea spune.

— Vino-ți în fire omule, îi striga Ana. Du-te re-pede de te schimbă. Nu-ți fie teamă. Am dat svon în sat că Grigore a plecat la oraș. Doar miine's Paștele.

— Da, dar el e mort.

— Și ți-i frică că o să învie, zise la rândul ei femeia, încercuindu-l cu brațele ei moi, încărcate de păcat.

Cum în cărciumă veniseră mușterii, Ana se deslipi de el, strecurându-se prin deschizătura ușii ca o șopârlă.

— Bună seara Ana, ce mai nou? Întrebă unul din ei.

— Ia mai nimica, răspunse femeia râzând, apoi după o pauză urmă — Mă tot necăjesc cu nebunul satului. Uitați-vă cum stă colo și bâigue.

— Dar ce ai cu el? Lasă-l sărmanul.

— Il las, neică Ioane, dar toată ziua îmi împu-iază capul.

— Ochiul Domnului veghează. Trupurile noastre păcătoase, roase de păcate nu vor putea primi jertfa lui, a celui ce a înviat, zise nebunul.

Oameni îl priviră lung. Erau obișnuiți cu el și nu-l prea luau în seamă. Acum în preajma învierii li se părură ciudat, mai ales când îi priveau ochii a-prinși ca două lumini. Ce-i cu omul acesta pe care ei l-au poreclit nebunul satului? Și negăsind niciun răs-puns se mulțumiră în a-și sălta sumanele pe umeri și a goli cinzecile de rachiu.

Ion, proaspăt primenit cu o cămașă de a lui Gli-gore, după ce sări ulucile curții, intră pe ușa hanului. Sufletul lui trudit lăsase o brazdă adâncă pe față. Vă-zând lume tresări. Cine se furișase în urma lui? Să fie oare Gavrilă, se întrebă el, și de teama să nu se dea de gol, își ascunse mâinile.

Cei dinăuntru nu-l observară. Se trase puțin în umbră crezând că va scăpa, dar de ce s'ascundea, de ce Gavrilă îl urmărea, îl vedea că încearcă să-i vorbească, dar de asta dată nu reușia. În schimb nebunul ghemuit

în colțul lui, bolborosi ceva ce-l făcu să se cutremure.
— Fugi de aici, păcătosule. Trupurile fără suflul vieții nu învie ca El, ci putrezesc fie în pământ, fie în ocnă.

Tresării. Oamenii văzându-l abătut îl strigară.

— Bună seara, spuse el și așezându-se lângă ei ceru rachiul.

— Ce-i cu tine, Ioane? parcă-i fi bolnav, zise un om aproape bătrân, privindu-l atent.

— Căile Domnului sunt drepte, răspunse de astă dată nebunul.

la mai tacă-ți gura, omule! zise femeia răstindu-se la el. Nu ți-am spus de atâtea ori să nu te mai prind pe aici și apucându-l de un braț căută să-l îmbrâncească pe ușă afară.

— Lasă-l fă Anuță, interveni un om.

— Cum să-l las nene Dumitre, nu vezi că se amestecă așa pe negândite în vorbă.

Ion tot timpul a fost absent. Pe el îl frământau gânduri peste gânduri. Când era întreat răspundea într'o doară.

Din când în când întoarcea privirea într'o parte. I se păru că sticla e plină cu sânge. Da, sângele lui Gavrilă era acolo. Sângele pe care el trebuia să-l bea acum drept ispășire. Și fiindu-i scârbă se oțări în sine.

— Unde o fi Gavrilă? întrebă unul din ei.

Ion tresări

— La oraș, răspunse crâșmărița.

— Păcătoasă-i gura noastră, mormăi nebunul.

Oamenii se ridicară să plece.

De teamă — să nu rămână singur cu nebunul, Ion se opri.

— Stați! fac cinste. Ană, dă un rând! Și fără să se mai gândească la ceva, bău dintr'o înghițitură rachiul.

Iși sterse gura cu dosul palmei și ridicându-se brusc dela masă, chemat parcă de cineva, ieși pe ușă, pierzându-se în noapte.

Prin ușa dată de perete, vântul fâlfăi și stinse lampa. Aripa morții prin glasul cobitoral unei cucuveici pătrunse și el înăuntru.

— A înviat, a înviat. Cel care trebuie să fie în mijlocul nostru e aici. A venit împlinirea.

SCRISUL NOSTRU

În scris, ca și în asceză, există anumite trepte, grade de perfecțiune cari îți produc la un moment dat nemărginite voluptăți. Scrisul, în această ordine de lucruri, are ceva din caracterul sacru al orelor liturgice. Cel ce scrie, misepare, de multe ori, dacă nu întotdeauna că el crează lucrurile și ordonează.

Cu câtă emoție mă gândesc la ceasul când trebuie să iau tocul în mână și să scriu. Mă cuprinde atunci o teamă de nedrescis la gândul că ceea ce scriu, acum, va fi cetit și comentat într'un fel sau altul. Că fiecare scriitor, ori cât de tânăr, își are cetitorii lui, așa puțini pentru cari scrie și își sacrifică vieața. Că fiecare dintre aceștia își are cuvântul lui grav sau măgulitor pentru ceea ce tu scrii și gândești în fața tuturor.

Cea mai mare parte din scrisul nostru aparține, de multe ori, ceasurilor anoste când duhul plin de creație al inspirației ni se plimbă deasupra noastră. Atunci sunt momentele cele mai teribile din viața unui scriitor, atunci simți greutatea tuturor lucrurilor pe fruntea ta, simți mai ales că pentru un timp ești, oarecum, pierdut. Sunt anumite goluri în viață politică a unui om, ca și la sfinți, la marginea cărora trebuie să te oprești ca în fața unui prăpastii, cu inima strânsă de durere și cu cuvântul întrerupt pe buze.

Scriem, mai totdeauna, nu dintr'o pornire interioară, nu ne doare orice cuvând rupt din noi, nu ne interesează decât rândurile cari de repetate ori, nu ne spun nimic. După fiecare pagină nu ne simțim, după fiecare carte a noastră nu încheiem o etapă din viața noastră. Oamenii, acum, trăesc și se complac în stările cele mai senine. Nici-o perturbație interioară n'are loc. Cartea cea mai scumpă nouă n'au scris'o sub cerul cel mai clar al inspirației noastre și nu ne luăm răspunderea cuvintelor scrise. Scrisul este ca un altar în fața căruia trebuie să te apropii cu sfiiciune, deslegând sandala oricărui omenesc din tine.

Nu simțiți uneori, când scrieți că cerul se coboară deasupra noastră și sunteți ceea ce numim noi, inspirați?

Căutați aceste ceasuri rare, speculați voluptatea nemărginită a lor, asemenea stări vă dau bucurii cerești. Așteptați, înfrigurați, un an, doi, o viață întreagă, pentru bucuria care ți-o poate prilejui un moment rar din acesta.

Omul modern dacă nu a pierdut inspirația, fenomenul acesta ceresc în orice caz i-a pierdut în mare măsură sensul.

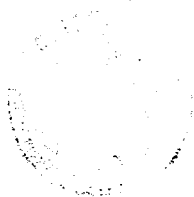
Mărturișiți-vă *dumneavoastră* înșivă în orele cele mai liniștite pe cari le petreceți, cari sunt paginile inspirației și cari nu. Veți avea mare deziluzie verificându-vă câte pagini din cele scrise într'o zi, rezistă zilei următoare și câte mai ales, cetindu-le nu-ți schimbă sau nu încearcă să schimbe scrisul spre o zonă mai pură.

Când scrieți primul cuvânt din cartea mare pe care o plănuți, nu vă uitați o singură clipă, încercați să vă autoplagați, să răpiți lumii ceace ea are mai frumos. Incercați în viața scrisului d-voastră, ritmul perfect al naturii integrativă în el. Incercați să vă salvați continuu în viață de plaga platitudinii, înăbușiți golurile din d-voastră, măriți intensitatea trăirii și vă veți descoperii cu totul un om nou, spre un nou orizont.

Fiiți capabili în scris de cele mai drastice exerciții spirituale, pentru că în fond scrisul și în general arta nu este decât tot asceză. Când aveți dinainte o pagină peste care se va așterne cerneala gândului, dacă nu simțiți în sufletul dumneavoastră acea plenitudine nu scrieți, rupeți hârtia și fugiți din fața ei cât se poate de repede și de departe. Sunt zone periculoase pentru momentul acela, din fața cărora eșiți mai totdeauna învinși. Numai așa scrisul vă va inspira încredere și dragoste. Atunci când el isvorește dintr'o necesitate. Numai așa veți iubi arta și vă veți transfigura pe muntele imensei d-voastră voluptăți. Momentului când scrii, îi corespunde în asceză, acea contemplare a lumii, o verificare personală a actului creației prime. Faceți caz cât se poate, în ceace faceți, de tinerețea care vă îndeamnă la acțiune. Cu această vârstă nu vă veți întâlni nici-odată. Tot ceace scriți să fie din marea carte a sufletului vostru. Nu căutați că un lucru oarecare a fost spus de altul și nu mai trebuie repetat. Trăiți în-

tens fiecare clipă a vieții, numai așa vă veți descoperi alții, fortificați continuu, având mereu ceva nou de spus. Iubiți sensul înalt al cuvintelor rare și frumoase, încercați să vă salvați prin ele. Cuvintele sunt goale dar semnificația lor bogată și utilă. Nu vă mărginiți la cerul albastru care vă providențiază. Căutați neîncetat alte ținuturi tot atât de frumoase, clare și mirositoare. Iubiți-le cu dragostea cea mai curată și mai mare. Marele Rilke, singuratecul poet, spunea odată într'una din scrisorile sale : „*apropie-te de natură. Încearcă să spui cum ar fi spus-o primul om, tot ce vezi, ce trăești, ce iubești și ce pierzi.*”

Să nu uitați în cele din urmă că deși fiecare are o viață proprie a sa care poate să-l deosebească de altul, totuși există în cele din urmă un vânt, ca un zefir, care îi adună pe toți la un loc și le face viața aceeași. Marea artă în viață este să căutăm din răspun-
teri să nu semănăm unul cu altul.

A M I N T I R I

Nevoit de a sta închis în casă fiind bolnav, am simțit o senzație de ușurare, când am putut sta la sfat cu sufletul meu, care întruchipat sub o vagă umbră, s'a așezat pe scaunul din fața mea și fără să vreau mă pomenii vorbind cu el, și curios îmi spuse între altele dacă îmi mai amintesc de târgul de altădată, de frunzarul salcânilor cari își scuiță mai ales toamna, plămâni măcinați de ftizie.

— Să nu crezi că am să-ți vorbesc acum de târgul de astăzi, îmi spuse el pe un ton grav. Nu. Acum ne vom depăna firul amintirilor lângă târgul copilăriei tale, lângă căsuțele lui pitite în dosul tufelor de liliac, lângă podețele aruncate peste șanțurile adânci din care tu cu șleahta ta vă făceați tot atâtea metereze, și de unde asaltați pe pașnicii locuitori ai târgului, de nu puteau scoate capul afară din cauza pietrelor repezite din praștie. Îți mai aduci aminte de compania ta de ștregari, în frunte cu Buric, Nasbări sau alții pe care-i comandai în calitatea de șef?

Dar de cămașa lui moș Ion Ciopoi, care după ce l-ați lăsat în mijlocul Bârladului, ați făcut din ea steag?

Impresionat de cele amintite, mă văzui deodată copil.

E toiul treeratului. Târgul vuește de sgomotul batozelor și chiuitul flăcăilor ce mână caii pe arii.

Moș Ion Ciopoi și-a 'ntins aria în dosul târgului, în partea dinspre Bârlad.

Obosit de muncă și moleșit de căldură, de oarece ziua fusese de-o dogoreală nemai pomenită, iar cerul limpede ca cristalul, fără o adiere de vânt, bietul om, își scoase după cum îi era obiceiul când se culca, cămașa și ismenele și cuibărindu-se în fundul căruței adormi, după ce avu grijă de a-și acoperi trupul cu cămașa și ismenele.

Eu cu ceata mea de viteji, hoinărind ca de obicei, dădurăm peste el.

Cum din întâmplare știam că doarme foarte greu, după o sfătuire ținută la un colț de gard, hotărîm să-l ducem cu căruța cu tot în mijlocul apei, ceea ce și

făcurăm, iar din singura îmbrăcăminte ce-o avea asupra lui, ridicarăm steaguri pentru compania noastră.

Ce mândrii eram și ce haz am făcut noi între noi, când auzirăm a doua zi de mirarea ce-l cuprinse pe moș Ion Ciopoi, când s'a văzut gol pușcă în mijlocul apei.

Ar fi plecat acasă, dar nu putea. Deabia, colo târziu spre seară, s'a putut îmbrăca, deoarece auzind de pățania lui, lelea Profira, nevastă-sa, i-a adus rufe să-și acopere goliciunea.

Amintindu-mi, am început să râd cu hohote, după cum cu hohote a râs pe acel timp întregul târg.

— Dar dacă ar fi numai atât, urmă mai departe sufletul, dar câte nu făceați.

Și punându-ne pe torsul amintirilor, îmi veni în minte necazul primarului, când se pomeni în ușa primăriei, drept răzbunare pentru că asmuțise vătășei pe urmele mele, pentru că sburătoream pietrele în geamurile oamenilor și agătasem de clanța ușei lui Burăh, un câine mort, spânzurat, cu coscogeamite bulgare de zăpadă, pe care l-am făcut într'o noapte.

Și câte alte, dar despre ele vom vorbi pe mai larg altădată, îmi spuse convorbitorul meu, care preocupat de grijă, dispăru odată cu medicul ce intrase, făcându-l să-și amărăscă la rândul său sufletul cu cele doctorii.

VASILE AXENTE

BLESTEM

Același, același și aici ca ori unde
Același și astăzi, ca eri, ca mereu...
Strigoiul mă duce, mă 'ntoarce tristețea
Mă caut în mine și numai sânt eu.

Tot ce fac se sfarmă, tot ce 'nalț se frânge
Ce privesc dispăre, ce gândesc s'aude
Mereu tot mai singur, mereu mai nevolnic,
Umblu pe sub zile, putrede și ude.

Pe tot ce pun mâna, se face cenușe
Pe-unde trec nici gândul nu mă mai aduce.
Când m'ating de câmpuri se îndoiaie vântul,
Florile și iarba prind să se usuze.

Nu ridic nimica, tot să nu se surpe
Apă din isvoare, nu iau, să nu sece.
Nici destin, nici crivăț nu mă încovoiaie,
Moartea, nu mă vede, visul nu mă trece.

Același, același, de ani, de milenii
Mă zidesc în mine, m'afund ca 'n desiși
Ași vrea să fiu ceață, mi-e frică de drumuri
Dar plec tot 'nainte, cu ochii închiși.

VIRGIL CARIANOPOL

CINE VREA SĂ FIE MARE

Cerul s'a prins în inele,
soarele trece prin ele,
zările s'au dus departe,
doruri multe le desparte.

Cine vrea să fie mare
prin stele-și face cărare
își încue lumea 'n gând
și-apoi pleacă fluerând.

Munții în șerpar îi pune
și tot trece peste lume.
Dacă gândul e deschis
soarele răsare 'n vis.

ION TH. ILEA

SATUL ROMÂNESC DE MUNTE*)

DE

OTTO FOLBERTH

Petrec vara într'un sat românesc de munte, pe poalele sudice ale Carpaților. Aceste regiuni de munte cu văi lungi care se preling dela creste, au avantajul să fie așezate în vremea aceasta în aerul cel mai curat, limpede și ușor. Năbușeala și praful câmpiei nu ajung până la înălțimile lor. Viscolul și furtuna prăpăstiilor de nord nu trece creasta. Luni de zile, copacii și jnepenișurile cresc netulburate spre cerul albastru.

Aici satele sunt cu totul scăldate în soarele continuu, după drumul și voința căruia se apleacă, bucuros și ascultător, toată viața zilei. În fiecare dimineață el cheamă turmele de capre la pășunat și tot el le trimite seara iarăși spre casă, încălzește bălțile mlăștinoase spre bucuria porcilor și aduce zeama în castraveții galbeni și răcoroși. Acoperișurile de șindrilă, grațios purtate de stâlpi de lemn și bătute de soarele fermecător, umbresc bordeiurile, dându-le un farmec deosebit. Puținii oameni din carierele de peatră și de pe câmp, devin bronzăți, chiar negri.

Aceste sate sunt altfel clădite decât satele noastre germane de dincoace de munți. Ele au luat naștere în mod cu totul individual. Primul se așeza la drum, al doilea la munte, al treilea lângă pârâu, iar al patrulea în mijlocul poenelor. Așa stau cu toții singuri, nejenăți, retrași, ba chiar ascunși, într'adevăr ca la țară, pe când șirurile bine închegate ale caselor din satele ardelenene cuprind „o comună” cu principii și moravuri

*) Dl. *Otto Folberth*, autorul acestui interesant și obiectiv studiu asupra satului românesc de munte, este nu numai un cunoscut, ci și un foarte apreciat scriitor german din Ardeal. L-am găsit trecut printre cele câteva nume antologice ale scrisului german dela noi. Nu trebuie să amintim decât cele 7 volume în care descrie viața și opera marelui luptător și filo-român care a fost *Ștefan Ludovic Roth*.

Salutăm adeviziunea sa la grupul acestei reviste și prețuim considerația pe care i-o dă prin colaborarea sa.

Studiul de față este inedit și apare în traducerea după manuscris a d-lui *Edgar H. Nicolaus*.

uniforme, pe o suprafață cât se poate de mică, iar prin încadrarea și subordonarea fiecăruia se ajunge de fapt la o apreciabilă putere de rezistență.

Țăranul român nu se separă de natura înconjurătoare prin uliți drepte, prin încadrări geometrice sau prin ziduri, ba chiar nici prin garduri. Întăriturile și cetățile sunt contrare instinctului său și în cazuri de războiu i-au fost totdeauna mijloace de apărare necunoscute. Nu căuta să se apere de dușman pe teren nesigur ci din contră căuta adăpost în munții prăpăstioși, care erau o sperietoare pentru dușman. De sute de ori războaiele cu Turcii au alungat locuitorii satelor românești în desimea codrului apărător. Bordeiul și moșia naturală au fost lăsate în voia dușmanilor, dar copiii, animalele și turma au fost salvate. Așa a ajuns codrul, încă din timpurile de ciobănie, iubit apărător și prieten, motiv de doină și isvor de inspirație al poeziei populare.

Sufletul țăranului e atașat de lumea animală cât și de farmecul naturii. Și în alte părți ale Europei de răsărit se poate observa destul de des această întovărire între om și animal, între locuință, grajd și hrana comună. Dar pe când în părțile Poloniei de exemplu, sau în Podolia, această viață comună este caracterizată printr'o notă melancolică, distinct asiatică, îndepărtată, în România viața țăranilor de munte prezintă un aspect mai viu, mai pitoresc, îndreptat puțin spre orientalism. În timp ce în acele părți prietenia între om și animal și mai ales între om și calul său de stepă, este mai tainic legată de nevoile vieții, fiind mai profundă și mai închisă, în părțile noastre muntenii vorbesc, se ceartă și glumesc aproape încontinuu cu caprele, pisicile, puii și câinii lor. Nimic nu este mai fermecător decât să observi în taină asemenea intimități în aceste familii țărănești. Să observi de exemplu cum este primită capra întorcându-se dela pășunat de câinele, păstor ambițios, cum o conduce până sub acoperișul ei și cum această guvernantă a curții îndeamnă pe țarancă prin lătratul său, la pregătirea cinei pentru toate viețuitoarele cu două sau patru picioare și cum se adună atunci, dând din coadă, gâgăind și grohăind, din toate colțurile gunoiului, din grădina vecinului și din bălțile fântânii, cum

se împarte restul din mămăligă cu lapte rece de capră mâncată de stăpâni, între câini, porci și păsări, cum noaptea cuprinde mai întâiu, somnoroșii mai puțin și mai ușor sforăitori, iar pe urmă pe cei din ce în ce mai greu sforăitori, până când chiar și pisicile după o aventură la miezul nopții adorm încolăcite într'un colț.

Locuiesc într'o căsuță cu un acoperiș vechiu de șindrilă. A făcut cineva studii despre elocvența, despre puterea de exprimare a acestor acoperișuri de șindrilă? Deoarece sunt în dispariție probabil se va ajunge și la aceasta. Savanților care se ocupă de această problemă le propun să acorde satelor din Carpații de Sud o atenție deosebită. Și nu numai satelor românești, despre care povestesc aici, ci și satelor maghiare, săcuesti, din regiunea ardelenescă. Mai ales acestea fac parte din puținele colțuri ale pământului european unde se găsește încă și astăzi o existență alimentată aproape exclusiv din lemn, chiar și în modul de a gândi. Mai demult probabil toate popoarele vor fi cunoscut acest fel de a gândi. Aici s'a păstrat deoarece bogățiile închise în lemn n'au putut fi epuizate nicidecum. Acoperișul de șindrilă sub care locuiesc eu se poate compara perfect cu fizionomia unei fețe sbârcite. Vechimea sa pare considerabilă deoarece suprafețele și colțurile, mai demult drepte, mai toate sunt acum scorojite, formând linii și forme neregulate. Aceste acoperișuri au o expresivitate compusă din seriozitate și șiretenie, care se poate observa numai în trăsăturile țăranilor bătrâni. Ceva însă deosebește clar acest acoperiș de împrejurime: în creștăturile și crăpăturile lui nu s'a format nici o moviliță de mușchiu, așa încât este nemirositor și fără culoare de putregaiu, părând albit de soare. Mai expresiv lucește însă noaptea în lumina lunii. Atunci pare făcut din solzi de argint acoperind un palat de pitici.

Locul meu favorit este cerdacul de lemn al casei. Acolo se află o bancă joasă, lată ca un pat și acoperită cu covoare țărănești. Când stau culcat acolo inspir mirosul răcoros care se ridică din iarba înaltă a grădinii îngrădite din fața casei. Această grădină se întinde cuneiform până la o răspântie de drum, iar dintr'un

colț crește un plop înalt, care ajunge aproape de nori. Niciodată în viața mea n'am văzut vreun par de vie mai înalt. Pe acest plop se răsucesce de zeci de ani o viță de grosimea unui braț, lăsând să-i atârne strugurii în grădină la înălțimea acoperișului.

Dincolo de drum, cam la o depărtare de treizeci de pași dela plop, se află două căsuțe mici. Ele nu sunt înconjurată nici de curte, nici de grădină, ci se găsesc la marginea drumului. Sunt casele cismarului și a brutarului. Meseria lor îi hrănește însă numai pe jumătate, pe dealtă jumătate sunt plugari și proprietari de găini, rațe, căței și alte animale. Deoarece casele lor nu sunt îngrădite, toate aceste animale hoinăresc prin mijlocul drumului, fiind și potriviți tovariși de joc pentru Anica brutarului, ori pentru ceata desculță a cismarului care încenează cu ele când comedii, când tragedii, după toanele pe care le au.

Din ușa deschisă a cismarului se aud zilnic ciocănituri. Oricine se gândește să treacă pe aici, aude dela o sută de pași invitația: oprește, oprește! Și fiecare se oprește să-i schimbe noutăți cu cismarul. Oamenii porniți la drum mai lung, care vin de la carierele de piatră, sau care duc cucuruz la moară pe caii lor păroși de munte, păstori care călăresc la vale pentru o chestiune oarecare, dar și țigani lăutari sdrențoși și nedormiți, venind dela vreo nuntă din munți, nu numai că se opresc în fața ușii cismarului, ci chiar intră, își aprind lulelele, scuipe de trei ori și raportează apoi greoiu despre evenimentele din sate și din munți. Vecinul brutar vede gloaba care așteaptă în fața ușii, ori măgarul încărcat și gândește că trebuie să fie vreo vizită interesantă. De aceea se strecoară la cismar, dacă se poate neobservat de nevasta sa. Vrea cel puțin pentru o clipă să se bucure și el de plăcerea unei discuții hazlii. Discuția glumeată a bărbaților însă, devenind din ce în ce mai sgomotoasă, îl reține adesea ore întregi în ușa cismarului.

Dar nu îndrăznesc să depășesc cadrele acestui tablou. Prea multe ar fi de povestit despre jocurile fetelor în zilele de Duminecă, despre doinele nesfârșite ale țăranilor pe câmp și de scăldatul în iaz al flăcăilor. Toate acestea ne-ar dovedi și mai mult că viața munteanului se scurge fără de griji într'o evlavie naturală față de Dumnezeu.

CÂNTEC PENTRU VREMEA BĂTRÂNĂ

Iată : din veacul uitat se desprind făclii
Ce străbat spații necuprinse în pagini de carte.
Domnițe cu mâni muiate în melancolii
Tes chenare viselor, de dincolo de moarte.

Fagii tot se mai frământă 'n dans rotund,
Scuturând lumini cărărilor în somn.
In legende și povești haiducii se ascund,
Curcubee se împletesc pe scaune de Domn.

Cu ochi blajini, cu plete iernatice seri,
Țărani așteaptă re'nvierea cu fluere 'n chimire.
Troițele sue 'n veac purtând singurătatea pe umeri
Ca o tristă, pământeană ispășire.

Peste viori mai picură note din portativ.
Poemul nemuririi îl scriu luceferii cu lumină.
Gândul rămâne pururi leit-motiv :
Unul așteaptă să plece, altul stă gata să vină.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. O. SUCEVEANU

ÎNSEMNARE

Nimeni nu s'a oprit. Nimeni nu s'a oprit.
Trecu adineaori, pe lângă noi,
Oaspele alungat, ciudat dar iubit,
Intristat că nici nu ne uităm înapoi.

Serile erau lungi cu poveștile lui
Dar nu ne spunea numai povești;
Îi plăcea ca în apa glasului
Să scufunde, vii, răni omenești.

— Era nesuferit, vorbind numai de morți
Ca de prieteni cu care stai la taifas.

... Nimeni nu s'a oprit. El trece, pe la porți,
Să vadă poate cineva tot a rămas.

AUREL MARIN

C R O N I C I

OAMENI ȘI OPINII

NOTĂ DESPRE O EDITURĂ ARDELEANĂ

Scriitorii din Ardeal s'au plâns adeseori de lipsa unei edituri ardelene care să le ofere posibilitatea de a-și înmănușia lucrările în cuprinsul încăpător al volumului. Marile edituri bucureștene păstrează de obicei o rezervă severă față de scriitorii din provincie, pe cari nu-i acceptă decât atunci când și-au făcut un nume, sau în schimbul unor importante sacrificii financiare. Căci sacrificiu trebuie să numim obligația impusă acestor autori de a plăti înainte prețul de tipărire al volumului, în schimbul titlului de editură și, poate, fără garantarea desfacerii lui într'o proporție necesară măcar pentru acoperirea cheltuelilor.

În lipsa unei edituri profesionale, scriitorii din Ardeal au făcut numeroase încercări pentru a o suplinii prin inițiative proprii. Inițiative diletante, în mod fatal, la cari sacrificiul financiar era, poate, și mai simțitor. Era totuși un efort făcut pentru a ieși dintr'un impas. Așa a apărut la Sibiu în editura grupării literare „Thesis”, o serie de broșuri cu cuprins variat, dar toate interesând literatura în înțelesul strict al cuvântului. Același efort l-au făcut apoi câteva din principalele reviste literare din Ardeal, a căror apariție reprezintă prin sine însăși un mare sacrificiu consimțit din partea celor cari le susțin. Ne gândim la *Familia* dela Oradea, *Gând Românesc* dela Cluj, *Lanuri* dela Mediaș și *Frize* din Brașov. Ele și-au deschis câte o mică editură improvizată, în care au apărut pe rând, fie retipăriri alese din paginile lor proprii, fie tipăriri independente. Numărul lor nu era mare, de sigur, dar în felul acesta s'au pus în circulație câteva nume de scriitori, printe cele mai reprezentative pentru actuală mișcare literară din această parte de țară.

Caracterul efemer al acestor edituri improvizate nu este singurul lor inconvenient. Și mai greu de

suportat este inconvenientul desfacerii prea limitate. Căci editură nu înseamnă numai tipărire ci și desfacere, desfacere într'un îndoit înțeles: cel material, al răscumpărării sau răsplătirii unei munci, și acela nu mai puțin important al difuzării în lume a unei gândiri sau a unei fărâme de suflet închisă în crisalida operei de artă. Dar editurile improvizate n'au posibilitatea să asigure această desfacere care-și are tehnica ei proprie și este condiționată de mulți factori.

Iată de ce trebuie salutată cu bucurie apariția în cuprinsul Ardealului a unei edituri profesioniste, cum este editura Miron Neagu din Sighișoara.

E neîndoios că și editura aceasta lucrează cu sacrificii, cel puțin în baza inițială a acțiunii sale. Lucrul acesta se poate deduce dintr'un simplu examen al programului editorial. Într'adevăr, Miron Neagu a lansat în primăvară un mănunchiu de cărți de cea mai bună calitate. Această împrejurare este menită să sădească dela început încrederea în destoinicia patronului și seriozitatea întreprinderii sale. Ideea de sacrificiu se arată însă imediat când ne gândim că autorii editați sunt mai toți scriitori tineri, cunoscuți doar din paginile revistelor și mulți dintre ei sunt chiar la întâiul volum. Iată deci un gest de curaj, cari intră totuși în ordinea naturală a lucrurilor, căci editurile literare au și această frumoasă menire de-a descoperi talente noi și de a le lansa. E adevărat că editurile noastre uită prea adeseori de această îndatorire care face frumusețea meseriei și ea n'a fost practicală până acum decât de o mare editură bucureșteană, care n'are nimic de riscat sub raport financiar.

Ideea de sacrificiu care stă la temelia întreprinderii editoriale Miron Neagu din Sighișoara, apare și mai evidentă dacă cercetăm caracterul volumelor editate în întâia ei perioadă de activitate. Vom vedea astfel că nu predomină genurile preferate de cetitorul mijlociu, sau de masa cetitorilor, cum este bunăoară romanul. Dimpotrivă, aceste genuri se află în minoritate. Căci romanul *Maree* de Vladimir Verceea, o bună operă de debut a unui scriitor nou, a rămas până acum singur în acest gen. În schimb

au apărut două volume de versuri, gen ocolit sistematic de toți editorii, multă vreme. Aceste volume, cari se integrează în colecția „Abecedar” inițiată și îngrijită de poetul Emil Giurgiuca, ne înfrățesc poezia lui Mihai Beniuc, cu o notă personală atât de pronunțată și atât de caracteristică ca expresie a mizerei noastre condiții umane, făcută din momente de elan ce se înalță până la marelui, și din înfrângeri duioase ori deadreptul tragice și ne mai înfrățesc lirismul pur, atât de candid, al versurilor lui Teodor Murășanu. Pe lângă versuri au apărut nuvelele, un alt gen nesocotit ani de-a rândul și acum în plină renaștere. Genul acesta e reprezentat prin nuvelele atât de promițătoare ale lui V. Beneș, originale ca motive și năzuind spre o tehnică proprie.

Dar și alte genuri literare au fost căutate și iarăși nu printre cele mai prețuite de mulțime. Dacă despre volumul lui Octav Șuluțiu, *Pe margini de cărți*, care reprezintă critica literară, s'ar putea presupune că va avea căutare, poate nu atât pentru spiritul fin de analiză al autorului și pentru talentul de a descoperi calitățile diverse, mai mult sau mai puțin manifeste, ale operelor analizate, cât mai cu seamă pentru valoarea informativă și deci instructivă a volumului, nu s'ar putea spune aceaș lucru despre *Comedia fantasmelor*, a lui Dan Botta. Mai întâi fiindcă lumea preferă să vadă reprezentată o piesă de teatru decât s'o celească, ș'apoi pentru că opera lui Botta este și ea dintre acelea cari nu vânează succesul mulțimii. Și totuși ea este o adevărată revelație, atât prin grandoarea viziunii dramatice cât și prin pătrunderea epocii investigate și printr-o economie strâns esențială a compoziției.

Să sperăm, totuși, că Miron Neagu va reuși să învingă greutatea începutului și editura din Sighișoara va dăinui. Intreprinderea fiind profesională, va ști să întrebuințeze toate mijloacele tehnice necesare pentru asigurarea reușitei și prin dănuirea ei va face un mare serviciu literaturii.

De altfel, poate că n'ar fi exagerată pretenția dacă ne-am aștepta să avem în sfârșit și la noi un public cititor de gust ales și de pricepere, destul de numeros ca să poată asigura măcar existența onorabilă a unei edituri literare care refuză să se vulgarizeze.

OLIMPIU BOIȚOȘ

CREAȚIE ȘI DURERE

Pare un paradox, cu toate acestea cel mai luminos poem, cea mai veselă melodie se naște din durere. Sufletul omului, această floare rară înconjurată de taine, nu fecundează decât înfrățindu-se cu durerea. Râsul, bucuria, plăcerile trupești, pot servi adesea ca antidot durerilor prea strunite dar niciodată ca stimulent creației. Tot ceiace se creiază, în durere se creiază, suferind. Acesta este drumul spre fericire. Spun că acesta este drumul spre fericire pentru că fericit poate fi numai acela care dă altora dintr'ale sale nu acela care primește dela alții, iar printre cei dintâi cine poate fi altul mai chemat decât creatorul unei opere în care acesta și-a pus tot sufletul ca să-l poată oferi semenilor săi? Fie că această operă este o plămădire materială, fie că este o lume de imagini conturate ea constituie totdeauna un dar făcut cu generozitate și cu mare larghețe de suflet mulțimii anonime.

Credința multora este că făuritorul unei opere este cel mai nenorocit om, având ca icoană vie oamenii geniali cari au sfârșit în cele mai multe cazuri printr'un crâmpei de tragedie. În fond este puțin adevăr în această credință. Creatorul este mereu chinuit, frământat și stăpănit de durere. Din înfrățirea sensibilității lui cu durerea altora, cu durerile semenilor săi, cu esența însăși a durerii ce înconjoară ca o boare toată făptura lumii acesteia, se nasc operele nemuritoare. Dar acolo unde pot sălășlui durerile cele mari, acolo încap și bucurii largi cari merg până la fericire.

Iată de ce gândesc că făuritorii de imagini și de lumi eterice, prietenii durerilor fără măsură, singurii pot aspira la o clipă de fericire și clipa aceasta o trăesc oridecâteori isbutesc să dea contur unei lumi noi, unei lumi pe care apoi o iubesc și o perfecționează.

Gândul este o floare a minții. În lumea fără dimensiuni a gândului se găsește loc pentru fiecare; bogat ori sărac, rege ori păstor pot lua fiecare după propriile largimi sufletești.

Lumile acestea sunt aproape unele de altele dar nu se confundă, nu se întâlnesc decât atunci când materializate, gândurile, sunt închise între file de carte. Cartea deci, această esență a gândurilor, este o

punte de trecere a durerilor și a bucuriilor dela creator la restul omenirii. Prin carte, creatorul, căre a izbutit în schimbul suferințelor sale să se înalțe până la cel mai înalt pisc, răspunzând chemărilor divinității, poate împărtăși mulțimii splendorile unei lumi pe care a descoperit-o acolo. Dar lumea nouă nu se lasă conturată și atunci creatorul este cuprins de frământări lăuntrice. Durerile îi stăpânesc toată ființa și ca să le învingă trebuie să lupte cu disperare. Biruința culminează prin trăirea unei clipe de fericire.

Din gânduri se pot crea cele mai frumoase icoane, se pot scoate cele mai divine melodii. Materializarea gândurilor se face însă astfel că autorul rar rămâne încântat de realizarea sa; fiecă materia asupra căreia a acționat a fost prea săracă în culori, fiecă între timp imaginea a suferit o perfecționare. Iată de ce autorul unei opere poate rămânea rece în vreme ce mulțimea se extaziază în fața ei. Pentru el opera rămâne o copie neisbutită, lucru ce-i mărește durerea. Alteori creatorul este încântat de realizarea sa în vreme ce mulțimea spectatoare n'o poate cuprinde. Aceasta se datorește diferenței de intensitate de gândire. Cel ce pretinde înțelegere contemporană uită că nu fiecare poate urca cu gândul până la splendorile unei lumi imaginare.

Orice operă ia naștere din durerea autorului ei fiecă această durere este în el, fiecă este produsă de ascuțimea simțurilor lui. Durerea fiind pozitivă ea singură poate produce opere pozitive. Opera creată poartă totdeauna pecetea durerii căci pentru a da contur gândurilor ne supunem simțurile la eforturi dureroase. Ideile vin, se succed, se suprapun, năvălesc cu putere ori așteaptă să fie chemate, aspirate, iar din toată învâlmășala aceasta se produce suferință. Suferința este cu atât mai mare cu cât posibilitățile de a se naște o operă sunt mai vaste.

Dar închegarea ideilor, a gândurilor, se face și cu pierdere de energie trupească, de aici explicația debilității fizice a celor mai mulți din marii gânditori și creatori. Iată deci unite durerile fizice cu cele sufletești când se găsesc în slujba creației.

I. O. SUCEVEANU

CĂRȚI

ȘERBAN BASCOVICI: DESTĂINUIRI

(poeme, editură proprie)

Un critic trebuie să fie în cât mai largă cuprindere intelectuală, un profet — un om care să anticipeze biruința sau prăbușirea unei opere pe cât permit posibilitățile de lămurire a fenomenului creator, adică în măsura în care opera sau viața discutată de critic are sau nu ferestrele spirituale deschise spre lumină. În orice caz, un critic trebuie să nu fie un profet mincinos. Lucru care nu se întâmplă cu ilustrul mentor a câtorva generații de servi literari, domnul *Eugen Lovinescu*. Acest armăsar literar, care a crezut că va răsturna cu o lovitură de copită mișcarea semănătoristă și cu alta curentul gândirist, ca să facă loc peltelei literare dela „*Sburătorul*” dumnisale, scria despre poetul Șerban Bascovici, în a sa *Istorie a literaturii române contemporane**) aceste pe cât de sentențioase, pe atât de mincinoase, profetii: „*E de regretat că dl. Șerban Bascovici nu și-a adunat volumul de poezii la timp: cu cât vor trece anii, cu atât se va depărta de atmosfera ce l-ar fi făcut viabil*”.

Dl. Eugen Lovinescu scriind astfel, s'o fi gândit poate la vreunul din ciracii d-sale cari scriu poezie „de atmosferă”, poezie încadrată unei epoci de câțiva ani, cel mult un deceniu. Domnia-sa nu crede — este știut lucru — că *Poezia* este numai *Poezie* și că „geniile” încadrate în timp și alte asemenea snoave, nu pot fi făuritoare de *Poezie*. Nu crede acest lucru, pentru că sburătoreasca d-sale întreprindere nu a putut da literaturii românești măcar un poet, fie el și cu aproximație poet.

Căci iată, după mai bine de un sfert de veac de activitate poetică și la zece ani după faimoasa și fragila profeție a d-lui E. Lovinescu, dl. Șerban Bascovici ne dăruiește volumul de poeme „*Destăinuiri*”.

Nu știu ce părere va fi avut d-l E. Lovinescu despre acest volum îndelung pregătit cu o probitate și putere de discernământ exemplare, dar nimeni nu poate nega — nici chiar criticul sburătorist, afară de

cazul că simțul estetic i s'a atrofiat cu totul totului — că în volumul „Destăinuiri” nu este *Poezie*, adevărata *Poezie*.

Versul d-lui Șerban Bascovici ne este cunoscut încă din copilărie. L-am întâlnit și ne-am bucurat de frăgezimea lui, în paginile „Convorbirilor”, în coloanele „Literaturii”, în „Flacăra”, sau în „Viața Nouă”. Din întreaga-i operă poetică, pe care o vedem venind de departe, din epoca imediat post-semănătoristă, autorul, un sgârcit cu sine însuși, a ales numai 34 de poeme, din care ciclul celor „Trei petale”, îmi pare că este cu totul inedit.

Încă de mult ne-a isbit darul poetului de a da formă, de a materializa — așa zice — senzația. Volumul ne-a întărit această părere. Iată zădărnicia mitului pe care-l purtăm o viață în noi și-l transmitem cu ultima păl-păire a ei: mitul paradisiac :

Și-astfel când visul ți-a urzit un paradis,
Iubește-ți visul...
Numai căta în ochii lumii trecătoare,
Căci toți te'ntreabă: Unde-i paradisul?
Și-atunci când nimeni nu l-a cunoscut,
Și când în orice nou-născut
Vezi tot un om ce raiul și-a pierdut, —
De ce-l mai ceri?

El nu e nicăeri...

(Paradisul p. 16)

„În orice nou născut vezi tot un om ce raiul și a pierdut”. Accentul panteistic este evident. Omul pleacă fruntea, învins. Nu mai răscolește credințe, nici nădejdi nici vise, Senzația acestei sdrobiri emotive este întreagă fără eșire dintr'o stare de desnădejde lirică bine subliniată.

În poezia d-lui. Șerban Bascovici „auzi” tăcerea :

Tăcere...
Unde ești tăcere?
De ce în zori te-apropii ca un deget
De buzele lui Dumnezeu,
Când noaptea pe genunchii lui mă legănai
Deasupra pământescului alai?

(Stihuri pentru tăcere, pag. 54)

„vuești” cu vântul :

Veni un vânt vâslind din ramuri, fără veste,
Sus pe-ale brazilor tăcute creste...
Și mai afund, din buciumu-i sunând,

Tot mai afund, din cetini clătinând,
Mă fremăta din tălpi și până 'n frunte...

(Cântec din vuetul vântului, pag. 73)

Simți cum se materializează surâsul :

O, viu surâs, nemuritor și sfânt surâs,
Tu mi-ai stins țipătul în pragul feeriei,
Tu mi-l vei stinge dincolo de-apus...

(Surâsul, pag. 83)

Asemenea concentrări lirice, realizate de poet pentru a întruchipa parcă sensul lumesc al Poeziei, pentru a inhibi semenilor susurul estetic al creației sale emoționale, abundă în cartea atât de cald intitulată „Destăinuirii”. Poemele despre *Descătușare*, despre „*Marea bucurie*” sau despre acele suave „*File pierdute*” ne dau nu știu ce senzație de prezență înăuntru nostru, aproape de inimă, a libertății dorită cât mai largă și mai tihnită, a marilor bucurii ale vieții, sau a nădejdelor ofilite asemeni unor uitate file.

Nu pot să încheiu aceste considerațiuni despre poezia d-lui Șerban Bascovici fără să mă opresc asupra poemului „*Omul de zăpadă*”. În acest juvaer, iremediabilul poet din autor încearcă să traseze — cu destul succes — liniile mari ale spiritului său emotiv.

Ninge..

Vălvătaia jarului de crâng aprins, se stinge,

Pe pârreții fără zare alurgând

Stol de corbi și de cocori în asfințituri...

Inima 'n tăceri de gong o simt bătând,

Fulgii îi aud pe case grei căzând...

Frunte stai și tu strivită sub granituri

Când nămeți sunt anii și nămeții

Nu-i mai spintecă lopata tinereții

(*Omul de zăpadă*, pag. 119)

Poetul, limpezit, își dă seama că a ajuns pe culmea anilor, de unde poate privi înapoi doar, întoarcerile fiind semn apus. Ritmul elegiac al poemului este firesc, pentru că deși pe culme ajuns, urcușul a fost legat de anii scumpi ai tinereții, ani de visări, de sbucium, de luptă și creație.

Ninge...

Jaru 'n scrum pitind securi de crâng, se stinge.

Crângul meu de-atunci e-acuma scrum,

Și copilăria lui — pe hornuri fum...

Dar în mine omul de zăpadă nu mai moare,
Și ca el uitat în al jărătecului soare
Sînt cum inima mi se topește-acum...

(Idem, pag. 121)

„Crîngul meu de-atunci acum e scump“, „dar în mine omul de zăpadă nu mai moare“, chiar cînd „ca el sînt cum inima mi se topește-acum“.

Este aci o afirmare dionisiacă a creatorului de frumos din om. Deși împovărat de ani, poetul își dă seama, afirmă, că dacă întoarcerea spre lut este inevitabilă, Poezia, acest „om de zăpadă“ cu totul pur, nu se va topi niciodată, dăinuind victorios peste pămîntescul din om.

Trebue subliniat că volumul domnului Șerban Bascovici se prezintă unitar, plin de suavitate, lipsit de influențe (să nu uităm că poetul a avut de luptat din greu cu curentul post-eminescian și semănătorist) și ceea ce este un mare merit artistic, capabil să înfrunte timpul, pentru că în el se află presată floarea albă și rară a Poeziei.

Dar îmi aue în urechi sentențioasa frază a domnului Eugen Lovinescu: *E de regretat că domnul Șerban Bascovici nu și-a adunat, etc. etc. etc.*

MIRCEA STREINUL: ION ALUION

(roman, editura „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți)

În aceasta nouă editură bucovineană a apărut o carte pe care autorul, dl. Mircea Streinul, o întitulează roman. În realitate este o povestire de război. O povestire de proporții mai întinse, tristă și cruntă ca mai toate povestirile de războiu.

În activitatea literară a d-lui Mircea Streinul, după ce a robotit cu succes în poezie, cartea de față este primul pas temeinic în ogorul mai arid al prozei. Căci „*Aventura domnișoarei Zenobia Magheru*“, nuvela apărută recent în edit. „*Vremea*“, este o încercare în proză aproape nereușită. De altfel și din povestirea ce avem în față se poate vedea că prozatorul din dl. M. Streinul nu a ajuns la înălțimea autorului acelui poem perfect încheșat care se numește „*Tarot*“. Domniasa umple „romanul“ cu episoade inutile și cu descripții de tactică militară, sau numai geografice,

chestiuni care își află prea puțin loc într'o bucată de literatură. Apoi, persistând cu o atenție puțin justificată, asupra cruzimilor și torturilor născocite de mintea bolnavă a șefului de jandarmi Drehser — probabil pentru a stabili o fișe psiho-patologică — dl. Mircea Streinul a neglijat noțiunea de *sensibilitate estetică*, noțiune care se îndepărtează cu totul de un asemenea factice procedeu. Vine apoi o interminabilă serie de dialoguri fade, sau deadreptul obositoare. Cităm ?

— Mă, scoală-te!

— Vai, mamă — mamă de ce m'ai făcut ?

— Scoală că iar te pocnesc. (pag. 21)

Sau în altă parte :

— Cald astăzi, Honing, nu ?

— Cald...

— Cred că are să ploaie (?) Prea-i zăpușeală a dracului !

— A să ploaie...

— Da, da Honing ! A să ploaie grozav... etc...

Mai intervine în text un număr de moldovenisme greșit plasate și o seamă de banalități stilistice, cu ajutorul cărora trebuie să fi un măiestru al prozei ca să faci Artă.

Totuș, urmând calea unui strict obiectiv, nu putem să subliniem la autorul lui „*Ion Aluion*” o dibăcie în dozarea materialului emoțional, o gradare în fazele povestirii. Dar să fim bine înțeleși: dl. M. Streinul este un atent povestitor. Dovadă este și faptul că această carte este aproape lipsită de portrete (un povestitor bun nu trebuie să fie numai decît și un portretist). Chipul și sufletul eroului principal sunt cu totul neglijate. Unde autorul a reușit întrucâtva, este în redarea nudă a omului lipsit de suflet care este Drehser, precum și în descrierea lui Honing care, în contrast cu obligațiunile sale puțin omenești, pare să aibă un suflet, o înțelegere pentru durerile celor cu care este nevoit să vină în contact.

Povestirea este simplă. Un episod barbar, înapoia frontului, într'un sat: Cuciuorul-Mare. Ion Aluion, un copil de 15 ani, suflet bun și mare haimana în satul său, cu tatăl plecat pe front și cu o mamă — Tecla — al cărei portret sufletesc este bine redat, împovărată de grijile unei gospodării pe care trebuie să o orânduiască

singură, — acest Ion Aluion, este acuzat de către șeful postului de jandarmi, austriacul Drehser, de trădare, pentru simplul motiv că a fost văzut de acesta vorbind cu o patrulă de ruși rătăcită prin partea locului. Dar Drehser este o brută, una din prea multele brute create de războiu. Fără un motiv temeinic, înjghebează un tribunal ad-hoc compus din el, primarul satului și jandarmul subaltern. Presași de amenințările brutei, ceilalți doi judecători dau un verdict de condamnare la moarte prin spânzurătoare, verdict pe care Drehser se grăbește să-l execute cu câțva vreme înainte de intrarea trupelor rusești în sat.

Acesta este subiectul, luat din lumea cea reală, după cum ne mărturisește într'o notă la urma povestirii, dl. Mircea Streinul. Și pe canavaua lui autorul nedă o povestire cu suficiente calități de stil și tehnică.

Volumul este completat cu o bună nuvelă psihologico-fantastică: *Cazul profesorului Ipatie Hrisant*.

După modestă mea părere, această piesă este una din cele mai bune opere ale d-lui Mircea Streinul. Subiect, tehnică, gradație în acțiune, analiză psihologică, motivare rațională, bun gust, toate acestea sunt întrunite cu prisosință în nuvelă, care poate fi definită fără greș: *un punct de vedere literar al justificării psihologice a sinuciderii*. Este în această nuvelă, un duh de fantastic poesc, de analiză a fenomenului cerebral care îndeamnă atâtea vieți viguroase dar moleșite de neînțelese sbuciumări, să păsească neîndurat din banalitate cu prețul unic a propriei lor vieți.

Din lipsă de spațiu nu putem analiza cum se cuvine nuvela d-lui M. Streinul care ne arată un bun prozator, ascuns — totuș — în cutele unei rochi, prea delicate: aceea a Poeziei. Căci dl M. Streinul rămâne un bun și definitiv poet.

Dar ne îngăduim o întrebare: a observat domnia sa cât de bine îi stă în vestmântul acesta împodobit cu stele și multă aurărie, al Poeziei ?

CONSTANTIN-STELIAN: PRIGOANA RELIGIOASĂ IN SPANIA

(traducere, edit. „Cugetarea“)

Din ziare citite în fugă în orele libere, din telegramele agenților de presă îndeobște parțiale, am aflat

prea puțin din ororile ce se desfășoară în numele nu știu cărei umanități, undeva, într'un colț de Europă, pe un pământ unde civilizația milenară își aflase loc bun. De aceea, pentru informarea noastră cartea, „*Prigoana religioasă în Spania*“, tradusă de dl. *Constantin Stelian* și scrisă — după cum domniasa ne mărturisește — de o personalitate literară a Cataloniei, a avut darul să ne lămurească, să ne surprindă și să ne îngrozească, deopotrivă.

Intr'un stil sincer și curgător, traducătorul ne prezintă în versiune românească această „*Prigoană religioasă*“, cu date, cifre și nume. Este un tablou îngrozitor aci. Mii de preoți și călugări uciși, sute de biserici și mănăstiri pline cu opere de artă — ele înșile asemenea opere — nimicite, Hristoși celebri și Madone de vis distruse fără scrupul, cu setea animalică de a trece totul prin foc. Acele minunate statui religioase ciopârțite cu ciocane, mitraliere, sau tunuri — după gradul de înarmare al vandalilor — sunt documente de necontestat pentru dovedirea a ceea ce înseamnă civilizație în veacul nostru. Ne întrebăm uimiți, alături de autor și traducător: această să fie comoara de virtuți rămasă în sufletele oamenilor educați în sensul milei și al înfrățirii, veacuri dearândul? Acesta să fie rezultatul — detestabil rezultat! — al unori eforturi de îmbunătățire spirituală și intelectuală a acestei omeniri? Și răspunsuri bune nu aflăm. Căci paginile volumului ce avem în față ne prezintă fapte; faptele unor desechilibrați, unor morbizi hălucinați, lipsiți de simțul valorii și al realității, de focul i...birei de oameni și de frumos.

Cartea este documentat scrisă și judicios rânduită. În prima parte: „*Cauze și antecedente*“, dealungul a șapte capitole, se cercetează izvoarele șuvoiului de foc năprasnic care s'a abătut asupra Spaniei și aproape a nimic-o. Se vede lămurit și documentat că opera de destrucție a fost condusă de comunism în unire cu francmasoneria pentru a nimici catolicismul spaniol, una din cele mai teimeinic organizată biserici de pe glob.

În partea doua — cea mai interesantă și cea mai sguđuitoare de altfel — ni se arată, în formă simplă mai mult statistică, fără prea multe comentarii, ca adevărul să fie cât mai lămurit văzut. *martirajul* bisericei

lui Christ în cel de al douăzecelea veac de bunătate și iertare creștină.

În partea a treia a cărții, se trag concluziile necesare, începând cu un trist și sfâșietor cap de bilanț, care nu va putea fi încheiat însă, decât numai atunci când în peninsula Iberică tunul va înceta să mai bubue.

Cartea este completată cu un vast și documentat apendice, cu exemple tipice de crimă religioasă și de vandalism lipsit de omenie.

În fruntea cărții, după cuvântul traducătorului, se află o prefață poem semnată de marele scriitor *Paul Claudel*. Această prefață a apărut și în fruntea traducerii în franțuzește a lucrării.

Cartea „Prigoana religioasă în Spania” este un document cutremurător de ceea ce înseamnă războiul civil într-o țară. Ea învață și acuză. Cere îndreptare și izbăvire. Traducând-o în românește dl. Constantin-Stelian a făcut un gest de înțelegere a unei situații care se cere cunoscută cât mai bine pentru a se vedea ce este bun și ce nu.

Tipărită într-o formă acceptabilă, trebuie cât mai mult citită și răspândită. Costul ei modic se pare că are tocmai acest rol de difuzare.

EMIL GIURGIUCA: ANOTIMPURI

(poeme, colecția „Abecedar”)

Înainte de a începe o discuție despre acest volum de versuri, vreau să îmi amintesc o discuție ce am avut cu scriitorul Constantin-Stelian despre poezia modernistă în legătură cu cartea *Semne și Mituri*. Dl. Constantin Stelian spunea că modernismul este un curent literar de calibrul romantismului și clasicismului, definiție pe cât de lapidară pe atât de precisă. I-am ripostat că nu pot nici măcar bănui întrucât se poate face un paralelism între marile curente literare ale timpului și aceste excesive apucături literare rămase de pe urma unor mișcări iudaice (suprarealism, dadaism, cubism și alte câteva năsbâtii) înglobate sub emblema a ceea ce poreclim modernism. Discuția a pornit dela o definire a mea care privea poezia d-lui Emil Giurgiuca, definiție care se găsește în cartea *Semne și Mituri* și a cărei paternitate, peste orice discuții controversate, o mențin. Spuneam acolo:

Poetul Emil Giurgiuca stăpân pe limbă, pe modelajul adecuat al cuvântului, își va altoi sensibilitatea pe o tehnică modernistă în formă, largă însă, virtuoaasă chiar, aco'o unde înțelege că trebuie să facă o legătură între tradiție și viitor. Aceeași întoarcere spre fonduri trecute, dar zidite în forme noi aflăm în desul de multe din poemele d-lui Giurgiuca*)

Se vede clar că mă refer numai la tehnica modernistă și la formele (nu fondul) noi ale poeziei discutate. Scriind astfel nu am înțeles să neg valoarea poeziei d-lui Emil Giurgiuca ci subliniind forma modernistă a versului și în contrast, să evidențiez tradiționalismul de fond, emoțional, al operei d-sale. Că poetul a realizat „un tour de forță” poetic — cuvântul este intenționat ales — nici nu ne îndoim, mai ales acum când îl avem unitar.

În volumul *Anotimpuri*, afară de câteva excepții, dl. Emil Giurgiuca se arată evlavios culegător de emoție rurală, cinstit rânduitor al poeziei isvorită din plămada satului său ardelean și canalizată de sensibilitatea sa caldă și justă. O apropiere caldă de glie a unui fiu care, plecat din mediul rural, rătăcește prin haturile încălcite ale poeziei noi, în suflet cu toată mireasma locurilor lăsate în copilărie și în aducere aminte :

Și-mivine să m'acopăr cu pământ,
Să nu mă simt mai mult, să nu m'aud —
Cherubul tânăr peste câmpul crud
Se urce singur scările de vânt...

(Soare de Martie, pag. 12)

„Cherubul tânăr” este desigur copilul care încă mai dăinuește în poet, împotriva tuturor împrejurărilor, tuturor chemărilor spre vuetul și anonimatul marilor orașe.

În metafore calde, în imagini care, în svâcniri atavice spre sat, poetul își cântă durerile cu o duioșie fără seamăn.

Iată din poemul închinat boilor, două strofe grăitoare :

Au strâns din ierbi omățul nopții de grumaz.
Boturile înfrunzeau de maci sărutând răzoare
Pe sideful coamelor le scânteie bănuți de soare
Ci 'n ochi plâng isvoarele măgurilor de brazi.

*) Semne și Mituri pp. 16-17.

In bălci odată cu ei, tată, ai adus
Din satul meu verile, stelele, livezile —
De ce i-ai dat streinului? Zăpezile
Lor mâine vor sângera 'n apus.

(Boii, pag. 33)

Să nu ni se vorbească aici despre eseninism, adysm, sau alte influențe. In versul acesta pulsează viață românească. Nu poate fi vorba decât de românism. Căci ce rusesc, ce unguresc, are versul de mai sus?

Dar poetul își cântă tinerețea așa cum este ea, frustă, caldă, prea mare pentru orice întinderi și gânduri:

Amurgul lunecă pe ape, apă lină.
Imi sângeră pe frunte plesnele,
Imi tremură prin spinii verii glesnele,
Da 'n piept îmi arde-un bulgăr de lumină.

(Tinerețe, pag. 30)

Și cântă încă, imaginea dragei lui rămasă undeva, departe acasă, ca într'un pastel coșbucian, — dacă-mi este permisă comparația:

Ti-umbrește fruntea somnul calm din noapte,
In ochi botezul zorilor ți-a mai rămas,
Pari o 'ntrupare 'n azuriul ceas,
Ce stă s'adoarmă 'n marmură de lapte.

(Copila, pag. 43)

sau:

...buzele îți ard de o văpaie
Pe care somnul nu o poate soarbe 'n fulgii lui —
Plesnește pieptu 'n coaja-i de gutui
Să-i frângi în palme rodia bălaie.

(Răsrângere, pag. 46)

In lirica nouă dl. Emil Giurguica este un reprezentant interesant al poeziei erotice prin tematica sa. Din versul acestui poet se desprinde un erotism rural, suav, nu mincinos, făcut. Versul este spontan. Pana poetului știe să nuanțeze fin și foarte variat senzația, ades trăirea erotică, Cităm câteva exemple:

Dar mie sufletul mi-e inoptat
Ca un puhoiu învârtejit ce sfarmă stele.
Adastă! Zorile-ar sufla cleștar bulboanei mele
Să-ți vezi în unde chipul înflorat.

(Răsrângere, pag. 46)

Când buzele noastre își sorb văpaia durută,
Sufletele ni se împletesc în amar
Ca rădăcinile într'o piatră de hotar,
A doi pomi ce în ramuri se sărută.

(Plâns, pag. 57)

Las creștetul pe sânii luncii tineri
Să-i simt urcând sub tâmpile și să-mi pară
C'aci în flori adoarme o fecioară
Urcând domol din sânii tari de tineri.

(Vară, pag. 25)

Exemplele ar putea fi multiplicat, căci volumul abundă în asemenea proaspete și vioae imagini.

Ne-a atras atenția în deosebi poemul „Epavă”, în care poetul cântă pe coarde cu totul originale căderea unui suflet, rămas căzut undeva în străfunduri întunecate fără nădejde de izbăvire. Frumusețea poemului stă, cred, tocmai în izbucnirea emotivă a celui ce totuș crede că nu mai poate da emoții (mă gândesc la eroul din poem):

Sunt ca un spin ursuz crescut în soare
Rânind morocănos un lan de grâu.
Ucideți-mă 'n noapte cu topoare,
Zvârliți-mă 'ntr'o râpă de pârâu!

Dorința eroului este izbucnirea celui ce visează o îndeptare, dar își dă seama că n'o mai poate avea. Căci ce mai poate să aștepte acest „ursuz spine” când își dă seama că lumina timpului său este întunecime:

Mi-am rupt prin oameni drumul ca ntrun crâng
Crescând pe piepturi semne blestemate,
Târînd un cuib de umbră, duhul stâng,
Ce m'asmuța cu țepele-i din spate.

Ah, sufletul meu pur s'a înecat
Ca într'o baltă — un clopot pus de vrajă
Dar apele cețoase au prins coajă
Să nu mai aud glasul sugrumat.

Și încheerea patetică, aruncă asupra tuturor amăgitorilor, tuturor inchiștațiilor, tristețea neagră a eroului ucis suflătoare:

Sunt încărcat de viespi, de ghimpi, de tină.
Pe floarea buzei mi-au turnat otravă
Cristoșii falși cu suflet de rugină
Și-acuma ard în vânturi o epavă.

(Epavă, pag. 70)

În lirica timpului nostru poemul „Epavă” poate să stea cu succes la loc de cinste, iar o eventuală antologie a acestei lirici va trebui să-l cuprindă.

Este drept, ca o îndulcire a sumbrei atmosfere din poemul „Epavă”, în volum urmează un poem „Întoarcere”, așezat poate cu oarecare tâlc acolo. Aces-

ta însă, nici prin construcția sa, nici prin emoție, nici prin sinteza lirică, nu poate să anihileze (cum se pare că a fost în intenția poetului) efectul de apăsătoare neînfrânare sufletească din primul poem.

Dupăce am discutat volumul din punct de vedere pur literar, ne grăbim să subliniem și unele scăpări — inevitabile de altfel — cari însă nu pot să scadă prea mult din valoarea întregă a cărții. Astfel unele cuvinte și expresii locale, oricât de bine plasate, scad din efectul liric al poemelor. Asemenea cuvinte și expresii ar trebui evitate. Apoi sunt unele construcții greoaie, ca acesta :

Ai înmugurit în strai de bură de soare!

(Copila, pag. 43)

Înainte de a încheia cronică de față, trebuie totuși să fac o subliniere pentru că însăși apariția volumului *Anotimpuri* a fost o asemenea subliniere. În poezia nouă românească — în particular, ardeleană — pe care o socotesc nouă dela apariția revistei „abecedar“, volumul d-lui Emil Giurgiuca stă în fruntea producției lirice, alături de volumul „*Soliloquii*“ al regretatului poet *George Boldea*, de „*Poemele poetului tânăr*“ volumul d-lui *Ștefan Baciú* și de „*Plecarea spre legendă*“ cartea de versuri a d-lui *George Popa*.

Di Emil Giurgiuca, în capul generației, nu ne-a înșelat credințele și nici așteptările.

TRAIAN CANTEMIR: MENSA ACADEMICA

(roman, edit. „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți)

Acest aproape nou nume bucovinean ne dă o carte „cu urmare“ un roman din viața studențimei cernăuțene. Di. Tr. Cantemir se pare că este destul de exersat în tehnica și stilul romanului: are o frază clară și urmărește acțiunile cu destulă siguranță. Se cam risipește însă în descrieri episodice, ceea ce nu este o mare scădere dacă în asemenea descrieri se află o dibăcie sau, mai important, Artă.

Despre desfășurarea acțiunii romanului nu putem vorbi acum, așteptând volumul cel de al doilea. Numai atunci vom întreprinde o discuțiune analitică a cărții acesteia. Deocamdată, prin faptul simplu că autorul ne

descrie viața studentească într'un centru universitar despre care prea puțin s'a scris, suntem îndreptățiți să așteptăm o carte cu miez, cu viață cu acțiune adică. O așteptăm întreagă.

N. LADMISS-ANDREESCU

R E V I S T E

GÂNDIREA

(XVII, 8, Octomvrie, 1938)

Litterature roumaine, cartea care prezintă o minunată frescă de istorie literară, a d-lui Bazil Munteanu, apărută în franțuzește, dă prilej d-lui Nichifor Crainic de a face câteva confesii interesante și mai ales prețioase, prin lumina cărora putem vedea vertical evoluția atitudinii sufletești a artistului și a doctrinarului, evoluție și atitudine care a creiat gândirismul până în faza lui de azi.

În dosul acestui monument spiritual care e *Gândirea*, în cuvintele spuse răspicate și ferm, în *certitudinile* de azi, e o luptă de ani, e o frământare sufletească emoționantă dar e și o învingere. Și această învingere constă în păstrarea virtuților pe care le-a dăruit mediul rural, „satul metafizic”, peste bătaia tuturor vânturilor și ispitelor. Ideologia gândiristă apare astfel cu un bogat conținut sufletesc, nealterat de artificiile urbane deși s'a creat și a trăit între ele.

Scrisul d-lui Nichifor Crainic ne place, chiar dacă odată a privit superficial și a răspuns naiv la rândurile unui tânăr care aștepta altă înțelegere. Dar acestea sunt chestiuni care nu influențează asupra obiectivismului critic. Deaceea vedem în *Gândirea* singura revistă de azi care având chiar părți discutabile, e capabilă totuși să afișeze o omogenitate în atitudine și o sănătate în credință.

Dintre cele trei poezii ale d-lui Lucian Blaga, 1917 e o lecție de felul cum trebuie scrisă o poezie de războiu.

De dincolo de râu, proza semnată de d. Victor Papilian, arată tot mai mult marea artă a acestui

scriitor. Sunt înfățișate în ea două lumi într'un permanent conflict de natură socială. *Râul* nu e altceva decât prăpastia sufletească dintre poporul sas și român, prăpastie creată de împrejurările istorice în care a evoluat viața Ardealului de ieri, pe care d. Victor Papilian a intuit-o mai isbitor fiindcă venea dintr'o lume unde existau alte condiții de viață socială.

Dar tocmai despre valoarea literaturii d-lui Victor Papilian scrie un studiu concis și substanțial d. *Vintilă Horia*, căutând să pună în lumină esențele care formează materialul de nuvele *Vecinul*, de curând apărut pe piața literară, subliniind importanța lui, prin reabilitarea pe care o aduce unui gen rămas necultivat, cum e nuvela. Dl. *Vintilă Horia* posedă sagacitate și intuiție, dar mai ales un stil elegant. Deacea insistență sa asupra d-lui Victor Papilian nu ni se pare deloc amabilitatea unui confrate gândirist, ceea ce ar fi absolut nereserios, ci însemnarea unui moment important în noua literatură românească.

Dintre poezii, *Viziune* de *Julian Vesper* e o frumoasă realizare de scenă biblică.

Cronicile, ca și de obicei, complete și obiective, sunt scrise de dd. *Niță Mihai*, *Ovidiu Papadima* și *Nichifor Crainic*.

SYMPOSION

(I, 1, Octombrie, 1938)

Am spus de multe ori și de câteva ori am și scris, că în Ardeal, cel puțin zece ani, nu mai poate apărea o nouă revistă literară, care să aducă un aport veritabil și inedit, într'o revuistică ajunsă la o altitudine pe care o menționează cu aplauze întreaga presă românească. Fiindcă revistele ardelenne dela 1930 încoace, au avut nu numai epoca lor de eflorescență, ci și cea de glorie. *Pagini Literare*, *Lanuri*, *Gând românesc*, *Familia*, iată tot atâtea statui care împodobesc azi Ardealul spiritual.

În ciuda celor susținute de noi, Clujul (și ar trebui subliniat orașul acesta, fiindcă așteptam de acolo o mișcare serioasă) ne trimite o nouă revistă literară, *Symposion*. Și iarăși trebuie subliniat că această revistă într'un oraș cu profesori universitari

și cu personalități științifice și culturale, apare condusă de învățători. Și în aceasta vedem o continuare sub altă înfățișare, a grupului care susținea, nu de mult, *Freamătul școlii*.

Noua revistă e un model de tehnică și eleganță grafică cu toate că hârtia care îi dă eleganța e puțin obositoare. Titlul e simbolic și e frumos aceasta. Studiul introductiv a d-lui *Șt. Bezdechi*, nefăcând profesie de credință, dă totuși această indicație, iar din cuprinsul revistei se poate observa o tendință spre clasicism. Studiile d-lor *Dumitru Isac*, (Caracterul dilematic al cunoașterii filosofice) *Traian Morariu* (Teoria adevărului în filosofia lui Kant) *Eugen A. Pora*, (Speologia) dau un caracter de maturitate, chiar atunci când sunt prea profesioniste și didactice. E instructiv și frumos scris portretul literar al poetului grec *Costi Palamas*, pe care îl face Tit Liviu Valea, un bun cunoscător al acestei literaturi.

Poeziile le semnează Ion Moldoveanu, George Todoran, I. Manișiu, V. Copilu-Cheatră și Radu Stanca, un tânăr, de tot tânăr poet ardelean, a cărui poezie din acest număr, chiar dacă amintește, măcar prin titlu, de Lucian Blaga, îl anunță tot mai demn de atenție.

La cronici, d. Dumitru Isac neagă orice valoare filosofică și de interpretare studiului recent scris de d. Vasile Băncilă asupra operii lui Lucian Blaga. Anunțăm fără comentariu aceasta, fiindcă suntem siguri că se vor găsi alții mai indicați să o facă. Ne gândim în primul rând la d. Nichifor Crainic care în exemplarul *Gândirii* mai sus menționat, scrie textual: „Astăzi Vasile Băncilă poate să judece în aprobarea tuturor metafizica lui Lucian Blaga“.

Această cronică, la imediată apariție a revistei, vrem să însemne toată admirația noastră pentru darul primit. Căci nici o sumă nu poate răscumpăra bucuria pe care o simțim și entuziasmul capabil de larg sacrificiu pe care îl dovedesc animatorii clujeni. Confrați, inimă noastră e cu voi.

GEORGE POPA

INSEMNAȚII

GEORGE GREGORIAN

Autorul aceluia volum de adevărată Artă apărut în 1921 și intitulat simplu „Poezii“ este un poet despre care ar trebui să se vorbească numai bine. Dar George Gregorian este un om care, bîrfit destul și pe nedrept, nu a reacționat, înțelegând să rămână numai un făuritor de vers înalt, adică neînțelegând să se coboare în polemică sau să răspundă cu articole injurioase când motivând o critică presărată cu perfidie în frază, dușmănoasă și plină de iezuitism literar în fond, unii cronicari au adus insulte grave poetului, pentru că acesta se descătușase, în volumul „Săracă țară bogată“, de toată obida strînsă dealungul unei vieți care a văzut și a trăit lângă mârșăveniile contemporanietății, rămânând totuși un nemolipsit, acesta nu s'a revoltat.

Și George Gregorian nu a răspuns — ar fi putut-o face oricînd — ci s'a mulțumit să lase timpului lămurirea acestui proces literar. Timpul a început să-l lămurească: George Gregorian a eșit neatins din acest tendențios războiu. Că a întrebuițat în volumul împricinat cuvinte aspre? Dar atunci când te sugrumă scârba, cu scârba trebuie să vorbești. Iată ce nu s'a putut înțelege la vreme, ce poetul și-a dat seama că se va înțelege cândva. George Gregorian a fost acuzat de lipsă de vocabular poetic. Dar, atunci, întrucît dl. Tudor Arghezi este mai poet când, în strofe minunate, utilizează cuvinte ca: păduche, curvă mică, puroiu, scursură, etc...?

George Gregorian a fost nedreptățit de o parte de critică. Dl. Eugen Lovinescu și clicile sale literare nu l-au admis niciodată pe autorul „Poeziilor“, dar au lansat fel de fel de camilbaltazari și andreitutori. Iar aprecierea elogioasă a dl.-lui Mihail Dragomirescu, justă și poate sinceră, nu a fost întregă.

Pentru poetul George Gregorian, pentru autorul caldului poem *Floarea Reginei*, pentru acel ce a scris „Pe Golgota“ și ne-a sguduit cu oda „Omul“, scriem cu toată căldura, împotriva detractorilor cari,

pismași și mici, cred că pot umbri strădani lungi și cinstite întru ale scrisului, Dar, în definitiv, cine poate opri pe poet din drumul său în sus?

INFLUENȚELE

În unele cercuri literare ale capitalei se discută mai cu aprindere ca oricând, chestiunea — pe care unii vor s'o transforme în problemă — a influențelor în poezie. Păcat că discursurile în cenacluri, cercuri literare, la cafenea, sau chiar pe stradă, nu pot fi fonografiate sau concretizate în scris. Ar fi un document interesant. S'ar realiza o serie de mărturii cari, pe lângă darul de lămuritoare sau de pur inventar, ar avea și pe acela de a desvălui o stare de lucruri devenite — din motive personale mai ades — morbidă.

Este drept că influențe din mării măestrii ai scrisului românesc sau străin, se află în versul tinerilor noștri poeți. Dar este tot atât de drept că realizări cu totul personale ale aceluiași tineri, au fost acuzate cu strâmbătate de... influenționism. Am cercetat atent câteva poeme împricinate și — mărturisese cu satisfacție — nu am aflat decât un paralelism în creație. Eseninismul de care este acuzat deopildă poetul Virgil Carianopol, este cu totul gratuit. Dupăcum tânărul poet Silviu Lazăr nu poate fi acuzat de copiere a poetului Andrei Ady, pe motivul că poetul moț cunoaște limba maghiară, sau că are multe asemănări de stil cu marele poet maghiar.

Aproape toți tinerii poeți sunt acuzați de barbism, arghezism, blagism și alte asemenea celebre isme. Este drept, atunci când vrei să fi critic cu rancună, afli de pildă o similitudine de creație în lucrarea celui pe care voești „să-l desființezi“, cu cine știe care mare înaintaș poet, similitudine pe care o decretezi imediat plagiat și o tratezi ca atare. Dar aceasta este dupăcum vreau să subliniez, o strâmbă judecare a operei de artă, judecare de proastă calitate deci, care nu poate să rămână în picioare.

Cred însă că discuțiile în actual asupra operii unor poeți este s'erilă. Căci nu noi suntem cei ce putem stabili fără greș și fără vină, *valoarea perso-*

nală a operelor contemporane nouă. Asta este treaba timpului care are cel mai greu cuvânt în materie.

N. LADMISS-ANDREESCU

FAPTA LUI MIRON NEAGU

Faptul că Miron Neagu a deschis porțile unei serioase edituri la Sighișoara, a fost interpretat de mulți ca un început de reabilitare al provincialismului literar. Se părea anume, că aparenta problemă fără soluție a scriitorului îndepărtat de praful și banalitatea Capitalei, va găsi în sfârșit un făgaș de evadare din neputință. Și scriitorii cu manuscrise doldora prin sertare, înfloreau cuvinte de patetică admirație pentru un amic de inimă, care se gândea la cu totul altceva. Era și acesta un prilej de-a se pune bine cu un om, care într'un anumit sens, poate reprezenta un mare dușman, sau un mare prieten (deși de fapt cel mai mare dușman și cel mai mare prieten, după timp, este publicul) al scriitorului.

Iată însă, că inteligența și bunul simț al domnului Miron Neagu s'au lăsat foarte puțin influențate de aceste înflorite ditirambe. Cărțile publicate până în prezent, fără îndoială în majoritate foarte bune și într'o superioară ținută tehnică, precum și cele care urmează să apară în viitorul sezon literar, nu răspund de loc dorinței unora dintre acești scriitori. Pentru ce? Întrebarea și răspunsul nu depășesc faptele. Iată pentru ce: Dl. Miron Neagu n'a înțeles să se limiteze la publicarea scriitorilor ardeleni, el a înbrățișat cu aceeași dragoste (pateticul acesta este doar un fel de-a vorbi) pe reprezentanții slovei românești din toată țara. Noua editură dela Sighișoara este o mare editură transilvăneană*) numai într'u câț Sighișoara este un oraș din Transilvania. Incolo inițiativa d-lui Miron Neagu, depășește fericit granițele unui provincialism inutil.**)

Așa dar nu e necesar să ia nimeni taurul de coarne. Dl. Miron Neagu a pornit la drum cu o superioară înțelegere literară și culturală alături, ascultând doar de îndemnul suferințelor. Multe interese nesatisfăcute s'au supărat

*) Vezi rândurile d-lui I. O. Suceveanu, Lanuri Nr. 3, an.V.

***) Una din expresiile nimerite ale d-lui Ovid Caledoniu.

îremediabil. Imi amintesc de o discuție pe această temă și de protestele disperate ale unui scriitor din Arad înregistrate cu ocazia unei întâlniri la Palatul Culturii din București. Poetul Ștefan Baciu s'a supărat pur și simplu. Și avea dreptate. Prietenul dela Arad nu putea înțelege de ce dl Miron Neagu editează și alți scriitori decât pe cei din Ardeal.

Fapta lui Miron Neagu așadar pentru că e românească și pentru că depășește provincialismul. Este într'un anumit fel, o contribuție de seamă la realizarea unificării spirituale și sufletești a României moderne, cea mai importantă problemă a generației actuale.

Pentru această faptă, Miron Neagu merită într'adevăr sincere laude.

ION ȘUGARIU

MONOGRAFIA „GÂNDIRII“

Colaboratorul nostru dl. N. Ladmiss-Andrescu strânge de multă vreme materialul necesar întocmirii unei cât mai complete monografii literare a revistei „Gândirea“. Munca nu este ușoară. Pentru că o asemenea monografie trebuie să aibă o sumedenie de surse — cât mai multe și cât mai variate — și pentru că aceste surse sunt greu de aflat. Apoi autorul trebuie să țină socoteală de o serie de documente, articole, manuscrise, fotografii, etc., toate în legătură cu marea revistă a tradiționalismului-ortodox.

Pentru a reda cât mai fidel viața dela „Gândirea“, precum și influențele sau adversitățile ei, dl. N. Ladmiss-Andrescu, a întocmit chestionarul publicat în numărul 1—2 an. V al revistei „Lanuri“ pe care l-a trimes celor mai reprezentative personalități ale culturii noastre, începând dela d-nii prof. *Nicolae Iorga* și *Nichifor Crainic* și terminând cu tinerii gândiriști d-nii *Vintilă Horia* și *Ovid Caledoniú*. De răspunsurile ce va primi, autorul va ține cont, în redactarea cărții sale, cu toată strictețea.

Credem că întrebuițând un asemenea minuțios procedeu, dl. N. Ladmiss-Andrescu va da o monografie cât mai completă a revistei „Gândirea“, care va avea marele merit că va fi prima încercare de redare literară a acestui mare curent literar postbelic.

MIHAIL AXENTE

CARNETUL CU NOTE

Se anunță mereu antologii de poezie, dar nu apar niciuna. Sunt interesante uneori criteriile după care poeții vor apare între aceleași coperte. O antologie dela 1900 încoace anunță d. Mircea Georgescu. Și invitația sună astfel: „cine dorește să intre în antologie, să trimită”, etc. După cum se vede par'c'am merge le teatru sau la bâlcu. Și pentrucă e vorba de antologii, întrebăm și de zarva pe care au iscat-o apelurile dd. Pavel Nedelcu (Cartea morții) și Teodor Scarlat-Virgil Huzum (Poeții tineri ai expoziției lirice 1937) Din toate vor rămâne, credem, dosare cu poeme și mai ales albume cu fotografii. Și poate e mai bine așa.

Intr'un exemplar mai vechiu al Revistei Fundațiilor Regale (August 1938) d. Vladimir Streinu semnează un studiu amplu asupra poeziei d-lui Adrian Maniu. D-sa integrează poezia reputatului liric între modernism și tradiționalism, cu alternațiuni între ambele tabere (Lucrul acesta e, dealtfel, destul de frecvent la noi: Voiculescu, Pillat) Primele sale poeme și-ar fi primit atributele din atmosfera modernismului livresc și fantezist pe care îl aduceau Rimbaud, Tristan Corbière și Jules Laforque, nelegându-l de inițialul modernist care se introducea, agresiv aproape, în unele grupuri de scriitori români. Dar orientarea aceasta a poetului, ca o manifestare a dorinței de originalitate, își va frânge razele într'o poezie unde s'au păstrat multe din experiențele trecute, dar care înseamnă o întoarcere la primitivism, prinde arbori, mânăstiri, poetul devenind iconarul unei vieți românești văzută de-odată liric și vertical. Intoarcerea aceasta la tradiție și înscrierea în cadrele ei, e un fenomen care repetându-se chiar cu câțiva contemporani, devine o semnificație pentru destinul liricei noastre de astăzi. Și d. Vladimir Streinu, prin cele scrise, militează indirect dar convingător, pentru ceea ce se așteaptă astăzi dela poeții noștri: o poezie a peisagiului și a spiritului românesc, altoită cu inovațiile de formă și expresie care stăteau la baza modernismului. Evoluția va fi deci strâns legată de acel fond, care fiind caracteristic va fi și sempitern și totodată își va urma și legile ei firești

pentru crearea unei limbi poetice care vrea să urmărească drumurile altitudinilor lirice.

— Din numărul de pe Septembrie al „Gândirii”, această strofă de Ștefan Baciu: Acuma, uite, ziua pe cer își spală fața | Ne'ntoarcem și noi ochii și fără prada'n raniți. | Lovim cu chiot aspru în frunte dimineața | Ce varsă, larg, lumina din fermecate baniți.

— Uneori revistele provinciei sunt cu totul sub nivel. Amestecă planurile din care cauză cuprind leșturi și inutilități, ba chiar sunt bolnave de lipsa unei culturi elementare. Lângă câteva note despre Conta stau fotografii dela 10 Mai, având sub ele explicații cu nume și titluri. Pe ultima pagină a unei reviste se pot citi câteva „Note speciale” în felul acestora: Revista „Datina” va ținea o serată pentru mărirea fondului cultural al său”, sau „Bis. ort. este pe punctul de-a fi terminată cu zidirea” sau „In Satu-Mare trebuie o bibliotecă populară de unde să ia lumea cărți”.

— Dar tot în Satu-Mare apare o altă revistă, cu mai multă prestanță. Se numește *Afirmarea* și tinde spre o expresie locală. Avem în față nr. 5-6 din anul III și subliniem contribuțiile dd. Titus L. Roșu (Pentru o istorie a Sătmarului) și Traian Gherman (O nuntă țărănească în Sătmar).

— Constantin Salcia, autorul vol. de poeme *Năvodar de stele*, are uneori semnalabile frumuseți. Iată: „Peste liniști vântul se'ncovoie | Inima se strânge ca un arc | Plouă 'ntr'una și de-atâtea ploaie | Morții toți au înflorit în parc”. Sau „Vin ciute din ape să fure | Sfiioase'n-genunche pe pietre și stau, | Amestecă cerul cu apă și-l beau.” Transcrierile acestea sunt din revista „Drum” care apare la Roșiorii-de-Vede.

— Tot în „Drum” (IV, 2-3) d. Florea Călin iscălește o dare de seamă despre *Gorila*, ultimul roman al d-lui Liviu Rebreanu, în care vede începutul unui declin la marele romancier. Curajul său în acest articol stă alături de documentare, ceea ce e lucru destul de rar.

Se împlinește un sfert de veac dela moartea lui Ilarie Chendi. Alături de o necesară reeditare, nu se putea un omagiu mai potrivit decât bustul criticului în Mediaș, așa cum îl doresc de câțiva ani animatorii acestei reviste. Lucrul nu e însă prea ușor de făcut.

Multe liste de subscripție au venit albe, altele n'au fost înapoiate nicicum, deși s'au făcut repetate cereri. Ignoranța își dovedește crud existența într'o pătură de oameni care își zic intelectuali. Vreau ca aceste rânduri să fie al nuștiucâtelea apel pentru realizarea unui omagiu pe care memoria lui Chendi îl merită pe deplin.

Un număr mai vechiu din „Pământ și slovă oltenească”, (Mai, 1938) a adus frumos omagiu poetei Elena Farago, cu ocazia împlinirii vârstei de 60 ani, încreștând rânduri, care chiar dacă nu sunt scrise cu o recunoscută autoritate critică, au totuși marele merit al sincerității și entuziasmului. Ostenitorii acestui gest de elogiu, merită un cuvânt bun, pentru că au înțeles frumusețea poeziei. Și acesta e un lucru mare.

Am spus de câteva ori și repetăm: în Ardeal, cel puțin zece ani, nu mai poate apărea o nouă revistă de literatură care să prezinte lucruri valabile, nici scriitori inediți. Chiar și cele care există prezintă uneori aceeași scriitori. Totuși se mai găsesc oameni cu dorința de a fi directori de reviste. Să nu ni se atribue nici o rea voință, dar d. P. N. Zaharia - *Prahova*, ostenește în zadar să tipărească „Munții Apuseni”. La nereușită nu contribuie numai sufixul subliniat mai sus, ci felul prezentării. Singurul lucru de reținut e articolul profesorului Ion Codrea, care înțelege să ne dea ceva inedit și interesant. Dar să așteptăm. Vremea și surpriza sunt două surori bune.

Aron Cotruș, trecând pe la Mediaș, ne-a dăruit noul său poem *Maria Doamna*. Iată pe poetul acesta dârz și puternic, luând flaut subțire și fraged, pentru a însemna cu vers cald amintirea Reginei care a trecut în somn. Într'o cronică viitoare cartea aceasta își va avea locul ei de cinste. Pentru că Aron Cotruș știe să fie inedit. Iată: „ai troicilor lunari zurgălăi | ș'au stins, ș'au stins | clinchetul aprins | în zarea fumurie a anilor tăi”.

GEORGE POPA

tens
allii
spus
ince
dar
cern
alte
lubi
rele
scris
cum
ce
o v
altul
zefir
acee
teri

Carol Csomafáy

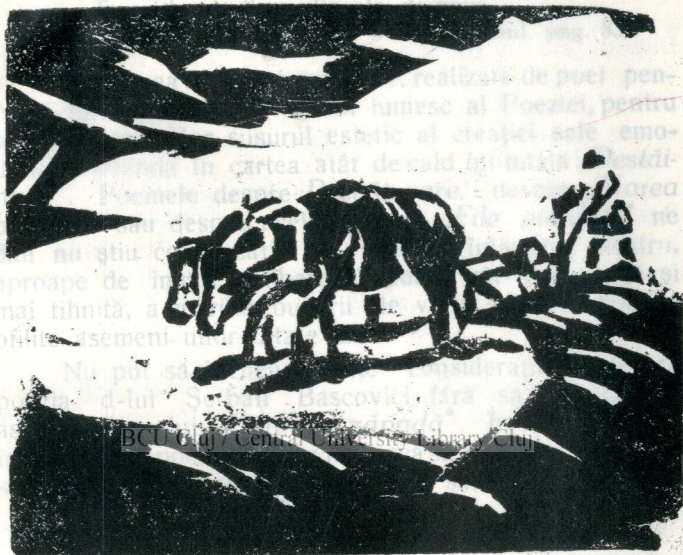
Serenadă

Tot mai adund, din cetini clătisând,
Ma fremeta din tălpi și până a frunte...

(Cântec din vuetul vântului, pag. 73)

Simpli cum se materializează surăsul

O, viu surăs, nemuritor și sfânt surăs,
Tu mi-ai stins țipătul în pragul focului.

G. Limbășan

La arat

stărgand
ori în asfințiri
Inima îi simț bătând,
Fulgii îi căzând...
Frunte stă în stăvile sub granituri
Când năvăli sunt anii zăpădă
Nu-i mai...

Omul de zăpădă, pag. 119

Poetul, limpezit, mi dă seama că a ajuns pe
mea anilor, de undă poate privi înapoi doar, întoar
fiind semn apăs. Păcoci al poemului este
pentru că desi nu... arcașul a fost legat
anii scurți a... de visări, de sbucior
luptă și creș...

Ninge...

Jaru a scrum pitind securi de crâng, se
Crângul meu de-atunci e-acuma scrum,
Și copilăria lui — pe hornuri fum...

SUMARUL

- GEORGE POPA: Trei poeme
ION ȘTEFAN: Spiritul războinic
ION MOLDOVEANU: Inchidere
MIHAIL AXENTE: Ajun de înviere
OVID CALEDONIU: Scrisul nostru
VASILE AXENTE: Amintiri
VIRGIL CARIANOPOL: Blestem
ION TH. ILEA: Cine vrea să fie mare
OTTO FOLBERTH: Satul românesc de munte (traducere de
Edgar H. Nicolaus)
I. O. SUCEVEANU: Cântec pentru vremea bătrână
AUREL MARIN: Insemnare

CRONICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oameni și opinii

- OLIMPIU BOIȚOȘ: Note despre o editură ardeleană
I. O. SUCEVEANU: Creație și durere

Cărți

- N. LADMISS-ANDREESCU: Șerban Bascovici: Destăinuiri;
Mircea Streinul; Ion Aluion; Con-
stantin-Stelian: Prigoana religioa-
să în Spania; Emil Giurgiuca:
Anotimpuri; Traian Cantemir:
Mensa Academica

Reviste

- GEORGE POPA: Gândirea, Symposion

Insemnări

- N. LADMISS-ANDREESCU: George Gregorian, Influențele
ION ȘIUGARIU: Fapta lui Miron Neagu
MIHAIL AXENTE: Monografia Gândirei
GEORGE POPA: Carnetul cu note

Reproduceri

- G. LIMBĂȘAN: Car cu bivoli, La arat
CAROL CSOMAFÁY: Serenadă